

BILTEN SLOVENSКИH KATOLIŠKIH IZOBRAŽENCEV (SKI)
IN SOCIALNE AKADEMIJE

LETNIK 12

ŠTEVILKA 1 ■

DECEMBER 2007

Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI)

Pred drugo svetovno vojno so se slovenski katoliški izobraženci zbirali pod okriljem Akademskega starešinstva, ki je nato nadaljevalo delo v Argentini, kjer deluje še danes. Doma je začel zbirati izobražence Jože Strgar, dipl. ing. agr., leta 1985 ob pomoči p. Mihe Žužka. Ker tedaj ni bilo mogoče niti misliti, da bi se registrirali kot civilnopravno društvo, so v cerkvenem okviru ustanovili Medškofijski odbor za izobražence (ŠOI). V njem so delovali mnogi današnji vidni javni delavci in politiki. Začeli so izdajati list za študente in izobražence Bilten, ki je nato prerasel v revijo Tretji dan. Po zmagi demokracije so mnogi vodilni člani MOI odšli v politiko in vse je bilo treba začeti znova. Leta 1994 smo na občnem zboru sklenili, da se preimenujemo v društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI). Od jeseni 1994 smo tudi civilnopravno registrirani. Podružnice SKI (ali pa samostojni klubi) pa so zaživele tudi po Sloveniji. Redno prirejajo predavanja in razprave o perečih družbenih temah. Med člane sprejemamo vse, ki jih zanima globlje reševanje vprašanj našega časa na osnovi krščanskih vrednot. Letošnja članarina je 15 EUR in vključuje naročnino na interno glasilo ZRNO SKI, ki ga pošiljamo neposredno na naslove članov.

Slovenski katoliški izobraženci smo z mednarodno pomočjo in ob sodelovanju Inštituta za filozofijo in družbeno etiko pri Teološki fakulteti v Ljubljani leta 1997 ustanovili Socialno akademijo (SAK), ki je v lanskem letu postala samostojen zavod. Študij na njej je namenjen vsem, ki se želijo udeleževati javnega življenja, pa bi se radi prej poučili o pravnih, socioloških, filozofskih in moralnih tako teoretičnih kot praktičnih osnovah tega delovanja na področju gospodarstva, politike, javnega obveščanja in drugod. Take akademije že dolgo časa uspešno delujejo na Zahodu, posebno v Nemčiji in Avstriji.

Študij je izredni, traja eno leto in pol in obsega približno 400 ur programa. Sluhatelji, ki naj bi imeli vsaj srednješolsko izobrazbo, se zbirajo 28 krat ob koncih tedna v Ljubljani. Znotraj tega so ob 22 koncih tedna učna srečanja, 2 sobotni ekskurziji in delovna praksa v podjetjih v obsegu 4 koncev tedna. Diplome SAK bodo prav gotovo odpirale vrata do delovnih mest, kjer je javno delovanje bistveni sestavni del.

ZRNO, Interno glasilo SKI

Ljubljana, december 2007, letnik XII, številka 1

Izdaja Društvo SKI, Janeza Pavla (Zrinjskega) 9, 1000 Ljubljana

TRR: Raifeisen Krekova banka 24200-9003989427

tel. : (01) 430 5370

domača stran: www.drustvo-ski.si; e-pošta: ski@drustvo-ski.si

Urednik: dr. France Cvelbar

Oblikovanje naslovnice: Jan Kocbek

Naklada 900 izvodov

ISSN 1408-1911

Dragi člani in prijatelji SKI,

bliža se konec leta , vi pa boste prejeli le tole številko. Vendar letna bilanca ni ravno katastrofalna, če štejemo za vsaj dve številki, zbornik zelo odmevnega simpozija SKI »Slovenska duhovna in politična drama 20.stoletja« ki je izšel letos spomladi pri založbi Družina. Razposlali smo ga vsem našim podpornikom (pri Družini je še v prodaji). Novo vodstvo se je namreč glede na veliko ponudbo »navadnih« predavanj, ozrlo po bolj poglobljenih razpravah o perečih, predvsem družbenih, vprašanjih. V prihodnje naj bi bili vsako leto vsaj dve taki razpravi, čeprav morda manj ambiciozni.

Vendar pri tem na Zrno, kot povezovalno glasilo, ne smemo pozabiti in se bo treba potruditi vsaj za nekaj številčk letno. Glede vsebine pa bi bili hvaležni za dobre predloge. Doslej, razen pohval za lansko številko Zrna o rodnosti, nismo bili deležni ne pohvale, ne graje.

Priporočamo se tudi za prispevke. Vsaj še nekaj časa ne bomo sposobni, da bi bile posamezne številke tematske in tako lahko, vsaj zaenkrat, prispevki pokrivajo različna, vendar pereča vprašanja. Pomembno je le, da jih avtor temeljito obdelata, tudi tako, da bo vsebina vlekla bralca vse do zadnje strani. Hvaležni bomo tudi za poročila o delovanju posameznih podružnic ali društev, ki čutijo pripadnost SKI. Taki prispevki nas bodo zblížali med seboj.

V Zrnu, ki je pred vami, so prispevki (večina že objavljeni), ki so zbudili pozornost nekaterih naših kolegov, in je prav, da pridejo tudi med vas, dragi bralci. Naj opozorimo na zanimiv članek T. Dalrympla o modernem ateizmu. Prispevek J. Juhanta, ki je povzetek iz nedavno, v Nemčiji objavljenega zbornika z mednarodno udeležbo, Dialog in krepost (Dialogue and Virtue), katere sourednik je tudi avtor, nas vabi da si knjigo preskrbimo in se seznanimo s preživetvenimi, duhovnimi vprašanji našega časa. Prof.

Justin Stanovnik, ki že desetletja izgoreva pri iskanju loka med preteklim, sedanjim in prihodnjim slovenskim krščanstvom, je prispeval razmišljanje o potrebnosti novega slovenskega katoliškega kongresa. Ponujamo tudi zaključni govor dr. Aleša Ušeničnika na zadnjem od štirih takih kongresov, leta 1923.

Ob 65 letnici zločina nad Markom Natlačenom in nepričakovanih zapletih v zvezi s postavitvijo spomenika v njegovem rojstnem kraju, se spominjamo tega velikega Slovenca. Opozarjamo tudi na kritični zapis prof. J. Stanovnika o Slovenskem zborniku 2007, ki kaže, kakšna je danes podoba naše državljanske vojne v rdečem ogledalu.

Iz Našega vestnika, glasila tržaških dušnih pastirjev, ki ga urednik, g. Dušan Jakomin pošilja tudi na naše društvo, objavljamo kratek zapis o komercialno motiviranih izkrivljenostih "Da Vicijeve šifre".

Poslovimo se v upanju, da bomo za Božič temeljito pospravili naše duhovne hiše tako, da bo v njih dovolj prostora za ponovna Rojstva, za novo leto pa naj velja Gregorčičev "Ne samo kar veleva mu stan....", prekrit z Božjim blagoslovom.

Želita UO SKI in urednik F. Cvelbar

Theodore Dalrymple

Kaj je modernim ateistom prikrito

Zanikati religijo pomeni zanikati Zahodno civilizacijo

Charles Bradlaugh, prvi samo oklicani ateist v britanskem parlamentu, se je zmagoslavno udeleževal javnih prireditev, jemal iz žepa uro in izzival Boga, naj ga usmrti v 60 sekundah. Bog je počakal na ugoden trenutek in mu nazadnje ustregel.

Nekoliko pozneje so ateista Bertranda Russella vprašali, kaj bi storil, če bi se izkazalo, da se je motil, in bi nazadnje le srečal svojega Stvarnika. »Vztrajal bi na vprašanju,« je odvrnil Russell z veliko vnemo svoje pedantnosti, »zakaj Bog ni poskrbel, da bi bila njegova eksistenca bolj vidna in nesporna«. Jean-Paul Sartre se je zapisal v spomin z izrekom »Boga ni – tega ničvredneža!«

Sartrov obupni izbruh jeze razkriva, da se predstave o Bogu ne da otresti tako zlahka, kot bi si človek želel. (Na tem mestu naj povem, da sam nisem vernik.) Sartrov pristop pomeni najmanj to, da Božja eksistenca rešuje pomemben problem, t.j. problem transcendentnega pomena človekovega bivanja. Nekateri med nami, posebno ko postajamo starejši, se popolnoma sprijaznimo z mislijo, da je življenje polno hrupa in

naglice in da nima nobenega smisla. Pa čeprav nam filozofi dopovedujejo, da je strah pred smrtjo nelogičen, in da se v najslabšem primeru lahko bojimo le procesa umiranja, se ljudje bojimo smrti že od nekdaj. Podobno nam filozofi vztrajno dopovedujejo, da je odvisno predvsem od nas samih in od nikogar drugega, da najdemo smisel življenja, mi pa vseeno nadaljujemo z iskanjem nekega transcendentnega namena, ki je navzoč v bivanju samem in ni odvisen od naše volje. Tako kot da bi nas nekdo prepričeval, naj se temu hrepenenju odpovemo, mi pa bi se počutili kot na sveže zaljubljeni, ki mu hočejo dopovedati, da ljubljena oseba ni vredna njegovih globokih čustev. Razum ne pozna vzrokov, ki bivajo v srcu.

Seveda pa ljudje, t.j. nekateri med njimi, že od dobe razsvetljenstva naprej zanikajo to resnico in trdijo, da je možno urediti življenje izključno z razumom. Že od daleč vidimo, da tak razum slabega glasu vodi v najboljšem primeru do Gradgringa in v najslabšem do Stalina. Razuma nikoli ne moremo sprejeti kot samovoljnega vladarja človekove

duhovne ali moralne ekonomije.

Iskanje čiste vodilne razumske svetlobe, ki je nista onesnažila ne človeško poželenje niti metafizična načela, ki so ušla prav vsakemu nadzoru, pa se vseeno nadaljuje; nedavno smo bili priča pravemu epidemičnemu pojavu knjig, katerih uspešni namen bi bilo dejansko uničenje religije, tega neuklonljivega sovražnika razuma.

Filozofi Daniel Dennett, A. C. Grayling, Michel Onfray in Sam Harris, naravoslovec Richard Dawkins ter novinar in kritik Christopher Hitchens so vsi spisali knjige, v katerih odkrito obsojajo religijo in njene dosežke. Opravka imamo s plimo problemov, če že ne ljudi pa vsaj avtorjev.

Zanimivost teh knjig je, da so avtorji prepričani, kako sporočajo nekaj povsem novega in pomembnega. Predstavljajo si, da so podobni pogumnemu raziskovalcu Richardu Burtonu, ki se je leta 1853 v preobleki muslimanskega trgovca napotil v Meko ter nato spisal knjigo o svojem nezaslišanem junaštvu. Zdi se, da se bralci z novo ateističnimi knjigami strinjajo, saj so jih pokupili v sto tisočih izvodih.

Vendar z možno izjemo Dennetta, drugi avtorji ne ponujajo dokaza, ki ga jaz, vaški ateist, ne bi bil obvladal že pri 14-tih letih (Ontološki dokaz sv. Anzelma o Božjem bivanju mi je povzročal največje težave, toda pri Humeu sem se naučil, kako moramo dokaze ločiti od namenov).

V Božji obstoj sem začel dvomiti nekako pri devetih letih na neki šolski

prireditvi. Rekli so nam, da bo Bog zapustil prireditveno dvorano, če bomo med molitvijo odprli oči. Hotel sem se o tej trditvi sam prepričati. Če bom na hitro odprl oči, bom lahko videl odhajajočega Boga. Kar sem videl namesto tega, pa je bil šolski upravitelj, ki je z enim očesom zaprtim, drugim pa odprtim, kot birič budno opazoval prestopke učencev. Hitro sem ugotovil, da g. Clinton ne verjame v to, kar je rekel glede našega mižanja. In če on tega ni verjel, zakaj naj bi jaz veroval v njegovega Boga! Naša verovanja pogosto slonijo na takšnih nelogičnih preskokih, ki jih pozneje v življenju uspemo disciplinirati z izdelanim premislekom, če smo le deležni dovolj tehtne izobrazbe.

Dennettova knjiga *Breaking the Spell* (Premagovanje uroka) je med novimi ateističnimi knjigami še najmanj zlohota, je pa globoko ponižujoča za vse verujoče. Dennett trdi, da lahko religijo razložimo z evolucijo. Tako npr. naša prirojena nagnjenja, ki so bila nekoč odločilna za preživetje v afriški savani, prispevajo k hitremu reagiranju v grozečih nevarnostih.

Da bi Dennett dokazal biološki izvor vere v Boga, mora premagati uroka ter dokazati iracionalnost vere. Seveda pa bi nujni del argumenta moral biti pristanek, da so vsa človeška verovanja, vključno z vero v evolucijo, razložljiva točno na isti način in ni vzroka, zakaj bi pri tej obravnavi izključili religijo. Naše zamisli moramo v skladu z argumenti preizkusiti v njihovo korist in ne glede na njihov izvor. Tako pa postanejo ali

evolucijski dokazi nepomembni, ali pa so vsa verovanja dvomljiva, in tako kot rezultat evolucijskega prilagajanja ne morejo biti prava ali zmotna. Znajdemo se pred inačico paradoksa kretskega lažnivca: vsa verovanja, vključno s tem, so rezultat evolucije, in za vsa verovanja, ki so rezultat evolucije, ne moremo ugotoviti ali so resnična.

Bistven vidik Dennettove knjige je v tem, da se ni izognil jeziku uporabnosti, namenskosti in ontološke moralne ocene, ne glede na njegovo vztrajno nasprotovanje teleološkim pogledom na eksistenco: kojotov (mehiški prerijski volk) »način gibanja je bil na tiho izpopolnjen za večjo učinkovitost.« Ali: »Kamorkoli pogledamo, opazimo, da je narava skopa.« Ali še: »To je lep primer skoposti matere narave glede končnih rezultatov, ki je dopolnjena z razkošno uporabo metod.« Lahko bi še nadaljeval, vendar upam, da je problem jasen. (Teh težav nima le Dennett: v knjigi *Atheist Manifesto* (Ateistični manifest) Michela Onfraya, v kateri mrgoli toliko napak, da bi bila za popravke potrebna enako debela knjiga, je na drugi strani zapisano, da religija preprečuje človeštvu, da bi se soočilo z »resničnostjo v vsej svoji krutosti.« Toda kako naj ima resničnost moralne kvalitete, če nima vzroka v imanenci oziroma transcendenci?)

Nedvomno bi Dennett odgovoril, da piše v metaforah, razumljivih laikom, in da bi lahko prevedel vse svoje trditve v jezik brez namenskosti ali moralne ocene. Verjetno bi trdil, da je njegov

jezik še vedno uročen, čeprav je prav on tisti, ki premaguje uroke v korist vsega človeštva. Vendar sam nisem prepričan, da je njegov odgovor psihološko natančen. Mislím, da je Dennettova uporaba jezika ocene in namena dokaz o globoko zasidranem metafizičnem verovanju (čeprav povzročinem od zunaj), da v vesolju obstaja Previdnost; verovanju, ki mu ob srečanju z misterijem lepote in eksistence kot take, le redkim uspe popolnoma pobegniti. Kakorkoli, Dennettu bi se spodobilo, da bi se ponižal pred ubogimi neomikanci, ki še vedno vztrajajo na religioznem ali previdnostnem pogledu na svet: pogledu, ki v bistvu ni nič bolj ovrgljiv, kot Dennettova metafizična vera v evolucijo.

Dennett ni edini ateist, ki uporablja religiozni jezik. V svoji knjigi *The God Delusion* (Božja prevara) Richard Dawkins z odobravanjem citira nov nabor desetih zapovedi za ateiste, ki jih je našel na ateistični internetni strani, ne da bi opazil nelogičnost v zamisli, da ateisti sploh govorijo o zapovedih in prav o desetih. Zdi se, da ga tudi njihov metafizični izvor ne moti. Deset zapovedi se konča z: »Sprašuj o vsem!« O vsem? Vključno s potrebo po spraševanju o vsem, in tako dalje do neskončnosti?

Razmisleka ne želim zmaličiti, vendar če se vprašam, ali je George Washington umrl leta 1799, lahko porabim vse življenje, da to dokažem, in se umirim na koncu svojih naporov potem, ko bi moral napraviti celo vrsto preskokov v verovanju, da bi nazadnje

lahko verjel v preprosto dejstvo, ki sem si ga zastavil za prvotni preizkus. Metafizika je kot narava: čeprav jo vržete skozi okno, se vedno vrne. Iz našega primera je razvidna zmešnjava z abstraktno pravico spraševati karkoli, kadarkoli. Vsakdo, ki izrablja to pravico v vseh možnih okoliščinah, konča kot kratkoživi nespametnež.

Ta površnost in pomanjkanje intelektualnega dvoma, ob predpostavki gotovosti tam, kjer je ni, povezana z mladostno ostrino in nestrpnostjo, dosega vrhunec v knjigi Sama Harrisa *The end of Faith* (Konec verovanja). Ni lahko presoјati o umazanijah, ki so navzoče v knjigi. Dawkinsonova trditev, da verska vzgoja spodbuja izkoriščanje otrok, se ob trditvah v tej knjigi zazdi povsem nedolžna in strpna.

Harris nam na primer. zatrjuje, da »moramo najti pot v čas, ko bo verovanje nevidno razočaralo vsakogar, ki ga bo iskal. Ob sedanjem stanju sveta se zdi, da ni vredno pričakovati kakšne druge prihodnosti.« Vesel sem, da sem dovolj star, da ne bom doživel prihodnosti razuma, kot jo ponuja Harris. Vendar pa sem v zadregi z razumevanjem moči prvega citiranega stavka. Ali Harris govori o zgodovinski nujnosti? O kategoričnem imperativu? Ali je to samo zakonodajni predlog? Z drugimi besedami, kdo-me-bo-rešil-tega-napornega-duhovniškega-govorjenja, ki je brez dvoma dvoumno, in je daleč od duhovite razlage.

Zadeva postane še bolj zlovesča, če jo obravnavamo v povezavi z naslednjim

stavkom, ki je verjetno najbolj sramoten med vsemi, kar sem jih našel v knjigah ljudi, ki se štejejo za racionaliste: »Povezava med vero in obnašanjem močno povečuje mučeništvo. Nekateri predlogi celo nevarno trdijo, da bi lahko bilo etično ubijati ljudi zaradi njihove vere. To je izjemna trditev, ki pa samo kaže na preprosta dejstva o svetu, v katerem živimo.«

Pustimo ob strani metafizične probleme, ki jih odpirajo ti trije stavki. Zdi se, da je za Harrisa v zvezi z genocidom najbolj pereče vprašanje: »Kdo je komu genocidni ubijalec?« Če rahlo priredimo Dostojevskega in začnemo z vesoljnim razumom, pridemo do vesoljne blaznosti.

Ne prav globoko pod površjem vseh novo ateističnih knjig je neka vrsta zgodovinopisja, ki smo ga mnogi preživeli v svoji mladosti, besni, ko smo spoznali, da nam starši pogosto govorijo laži in prelamljajo svoje lastne predpise in pravila. Lahko ga zaključimo z glasnim bobnanjem Christopherja Hitchensa v knjigi *God is not Great* (Bog ni pomemben): «Religija vse uniči.»

Kaj uniči? Pasijon po sv. Mateju? Katedralo v Chartresu? Simbolična religiozna oseba v teh knjigah, se zdi, da je terorist na glasgowskem letališču: povsem netipični predstavnik muslimanov, kaj šele verujočih v dobro staro anglikansko cerkev! To prav gotovo ni nič novega, razen za tiste, ki so dovolj nevedni in se po vsej verjetnosti sploh ne bi zanimali za tovrstne knjige, saj so bili verski spori pogosto morilski

in so verni ljudje izvrševali ostudna grozodejstva. Toda prav isto so počenjali tudi sekularisti in ateisti; čeprav so imeli na razpolago manj časa, da bi dokazali na tem področju svoje bistvo, so ga vneto dokazovali. Že ob medlem pogledu velja: če verovanje ni sinonim za dobro obnašanje, potem lepo vedenje prav gotovo ne more biti posledica neverovanja!

V resnici lahko vsak napiše zgodovino česar koli kot kroniko kriminala in norosti. Znanost in tehnika sta vse zmaličili: brez vlakov in industrije IG Farben ne bi bilo Auschwitza, brez tranzistorskih sprejemnikov in množične proizvodnje mačet ne bi bilo pokola v Ruandi. **Najprej se odločiš o tem, kaj sovražiš, potem pa zbereš dokaze za to svoje sovrašтво.** Ker je človek padla kreature (to besedno zvezo uporabljam bolj metaforično, kot v njenem religioznem pomenu), z lahkoto vedno kaj najde.

Šibkost novega ateizma je vidna v njegovem odnosu do naše civilizacije, ki je bila do nedavnega v jedru religiozna. Zanikanje religije je v bistvu zanikanje naše civilizacije, njenih dosežkov in njene zapuščine. Osebno mislim, da odsotnost religioznega verovanja, seveda, če taka vera ni morilsko nestrpna, lahko povzroča škodljive učinke na človekov značaj in osebnost. Če svetu odvzamete namembnost ter ga zreducirate na golo dejstvo, odstranite iz njega (za marsikoga na vsak način) hvaležnost, mu s tem odvzamete nekaj, kar je potrebno tako za srečo, kot spodobnost. Kajti, tisto, kar lahko na hitro

in z lahkoto nadomesti hvaležnost, je občutek upravičenosti. Brez hvaležnosti je težko karkoli ceniti ali biti zadovoljen s tem, kar imamo. Življenje tako postane eksitencialna nakupovalna mrzlica, v kateri noben proizvod ni dovolj dober.

Pred nekaj leti je bila v Nacionalni galeriji razstava španskih tihožitij. Ena izmed slik je delovala na obiskovalce v fizičnem smislu dobesedno tako, da so se pred njo zadrževali dlje časa in nekateri so pri tem celo vzdihovali. Nikoli nisem videl slike, ki bi tako močno učinkovala na ljudi. Tihožitje Juana Sancheza Cotana je zdaj razstavljeno v Umetnostnem muzeju v San Diegu. Prikazuje štiri sadeže in zelenjavo, dve sta obešeni na vrvi, ki oblikuje parabolo v sivem kamnitem oknu.

Čeprav ne veste, da je bil Sanchez Cotan španski duhovnik iz 17. stoletja, lahko zaslutite, da je bil veren: njegova slika je vidno pričevanje hvaležnosti za lepoto stvari, ki nas obdajajo. Potem ko ste sliko enkrat videli in se nanjo osredotočili, nikoli več ne boste preprostega zelja - ali česar koli drugega - obravnavali kot nekaj samo po sebi umevnega, ampak boste videli njegovo lepoto in bili zanjo hvaležni. Slika je neprestani klic k premišljevanju o smislu človeškega življenja in kot taka je ustavljala obiskovalce, ki, vsaj tako mislim, sicer niso naklonjeni tihemu razmišljanju.

Isto velja za dela pomembnih holandskih slikarjev tihožitij. S stališča novo materialističnega pogleda je religijska povezava med katoliško

Španijo in protestantsko Holandijo eno samo konfliktno vojskovanje in poboji. Te zgodovine nikakor ni mogoče zanikati. Pa vendar gre v teh slikah za nekaj več. Tako kot pri Sanchezu Cotanu, samo globoka spoštljivost in sposobnost ne razumeti eksistence kot nekaj danega samega po sebi, lahko spreminja ribo na pladnju v predmet nadnaravne lepote, ki je vreden resnega premišljevanja.

Pred kratkim sem imel priložnost primerjati pisanje novih ateistov s spisi anglikanskih duhovnikov 17. in 18. stoletja. Obiskal sem prijatelje na njihovem podeželskem domu v Angliji, kjer imajo knjižnico starih knjig. Ker je bil med predniki prejšnjega lastnika duhovnik v skoraj vsaki generaciji, je bilo veliko knjig religiozne vsebine. V svojih novo ateističnih časih bi na ta dela gledal zaničevalno, kot na nekaj, kar pripada nečemu neobstoječemu in torej ne vsebuje nič vrednega. Avtorje bi štel med prevarante, ki ljudi vlečejo za nos, verjetno iz vzrokov, ki jih našteva Marx.

Toda, ko sem pregledoval npr. dela Jožefa Halla, D.D., sem bil pretresen, veliko bolj pretresen, brez dodatne razlage, kot ob katerikoli knjigi novih ateistov. Hall je bil škof v Exetru in pozneje v Norwichu. Čeprav zmerni puritanec, se je v angleški državljanski vojni pridružil rojalistom. Umrl je leta 1656, ko je bil Cromwell še 'Lord Protector'.

Razen za poznavalce, je danes Hall skoraj popolnoma pozabljen. Naključno

sem odprl njegove *Contemplations Upon the Pricipal Passages of the Holly Story* (Kontemplacije o glavnih dogodkih svete zgodovine). Naletel sem na razmišljanje o Ezekijelovi bolezni:

Ezekijel se je (čudežno) rešil obleganja Asircev, nakar ga je presenetila bolezen. On (Bog), ki ga je rešil iz rok njegovih sovražnikov, ga je udaril z boleznijo. Bog nas reši nekaterih nadlog, ne pa vseh.

Misliti, da Ezekijel ni bil dovolj hvaležen za svojo rešitev, ali da je bil preveč prevzet zaradi čudežnega dogodka, bi bila napačna interpretacija Božjega delovanja in žaljivo opredeljevanje svetega moža. Ne meso, ne kri, se ne moreta izogniti pravičnosti neprijetnih telesnih kazni. Bog namreč ne udari vedno ob neposredni krivdi: včasih upošteva korist naših poskusov, včasih pa veličastje svoje milosti v poteku našega ozdravljenja.

Gotovo nas hoče Hall navesti na spoznanje, da ima vse, karkoli se nam zgodi, pa čeprav neprijetnega, svoj pomen in namen; in to nas usposablja, da prenašamo svoje težave z večjim dostojanstvom in manj trpljenja. In vsakdanja resničnost človeškega življenja je, da bomo vedno potrebovali tolažbo, ne glede na že doseženi napredek. Hall nadaljuje:

“Ko mu ni preostalo drugega kot le tolažba, da ima potomca, je Bog k njemu poslal preroka z bridkim sporočilom o njegovi smrti: »Pospravi svojo hišo, kajti umrl boš in ne živel.« To ni majhna Božja milost, da nas opozarja na naš

konec... Za nobeno dušo pa smrt ne more biti le ukaz o velikem dogodku.”

To je jezik, ne o pravicah in upravičenostih, ampak o nečem veliko globljem – o splošnem spoštovanju pomena biti človek.

Za Halla je življenje instinkt s pomenom: s pomenom, ki je sposoben nadzirati človekov ponos ob srečnih trenutkih in ga tolažiti v žalosti. Poglejmo odlomek iz Hallovega razmišljanja *Character of Virtues and Vices* (Značaj kreposti in pregreh):

Srečen je človek, ki se je, bolj kot knjige, naučil brati samega sebe, tako, da tega nikoli ne pozabi; da pozna svet, vendar mu ta ni prva skrb. Po mnogih miselnih pohodih doraste, da ve komu lahko verjame, in je dobro pripravljen na vse dogodke. Je gospodar v svojem domu, tako, da lahko brez upora spreminja svojo voljo in to z zadovoljstvom, ki se ne razvije v razuzdanost; ki v tuzemskih stvareh ne zahteva več kot narava, v duhovnih rečeh pa je nevsiljivo ambiciozen. Stoji trdno na svojih nogah in se ne klanja pred mogočnejši. Svoje misli uokvirja primerno svojemu stanju in kadar čuti pomanjkanje, ne more nič pogrešati, saj je enako prost želja, kot odvečnosti. Občasno se osvobodi trdovratnega zanašanja na uspešnost in jo ob tem upravlja z užitkom. Zanj so manjši križi kot zrna toče na strehi, večje nesreče pa vidi kot življenjski davek in znak ljubezni. A če njegovo ladjo premetava, se zanese na svoje sidro, ki je čvrsto zasidrano. Ko bi bil njegov ves svet, bi on ostal prav tak,

kot je, niti malo se ne bi spremenil, niti malo se ne bi veselil samega sebe, niti malo ne bi bil višji na svojem vozu, saj dobro ve, da zadovoljstvo ne leži v stvareh, ki jih ima, ampak v razumu, ki jih vrednoti.

Čeprav zgovoren, ta klic k skromnosti, kot ključ do sreče, ni originalen: je značilen za ljudi, ki verjamejo, ne samo v nekaj, kar je večje od njih, ampak je večje od vsega človeškega. Za tiste pa, ki jim je ta svet vse, kar obstaja, pa je logično, da ga hočejo uživati, celo preko vseh meja.

V svojih *Occasional Meditations* (Priložnostnih meditacijah) uporablja Hall povsem navadne prizore, seveda običajne za njegov čas, in iz njih povleče nauke. Tu sledi meditacija o muhah, ki se zbirajo na ranjenem konju.

Muhe se zbirajo na ranah uboge živali ter se hranijo z najslabšimi deli njegovega mesa in se ne zmenijo za ostale zdrave dele njegove kože. Prav tako delajo zahrbtni jeziki klevetnežev: če ima človek kakšno slabost v svoji osebi ali dejanjih, se pasejo na njih, mimo pa spustijo pozitivne lastnosti in dobre namene, brez ozira in brez omembe. To bolno človeško lastnost povzročata zavistno samoljubje in prostaška krutost, vse tisto, kar so si nabrali v življenju. Tako niso nič drugega kot bedne kreature, ki se hranijo samo z umazanijo.

Gotovo Hall ne misli, (nasprotno od Dennetta v njegovih nekontroliranih trenutkih), da naj bi muhe požrle ranjenega konja, ampak da je podoba iz

KAJ JE MODERNIM ATEISTOM PRIKRITO

narave priložnost, da premišljujemo o naši morali. Ne postavlja biološke teorije o muhah, v nasprotju s teorijo evolucije, ampak moralno razmišlja o človekovi eksistenci. Resnično bi rekel, da je vse, kar obstaja, del Božje previdnosti, toda to ni nič več (in nič manj) metafizična vera, kot je vera v naravno selekcijo kot vse razložljivi princip.

Primerjajmo Hallovo meditacijo *Upon the Sight of a Harlot Carted* (Ob pogledu na najdeno pohotnico) s Harrisovo trditvijo, da bi morali biti nekateri ljudje usmrčeni zaradi svoje vere.

S kakšnim truščem, hrupom in vnemo je bil v imenu pravice kaznovan ta prestopnik! Ceste so bile polne ljudi, še bolj pa kričanja. Vsakdo si je prizadeval, da bi izrazil svoj gnus nad dejanjem. Nekateri so si vzeli pravico do svojega maščevanja: metali so blato, vodo ali gnila jajca na ubogo grešnico. Kaj dosti več v resnici ni bila vredna. Toda med tem nihče od navzočih ni

pogledal vase. Ni neprijazno reči, da je bilo v tem pravičnem kaznovanju že preveč psovovanja, vendar so nekateri zahtevali še več..... Javni grehi so bolj sramotni, privatni pa v sebi skrivajo več krivde. Če me svet zanje ne more kaznovati, je dovolj, da z njimi obremenim svojo dušo. Naj drugi uživajo v teh javnih usmrtitvah, sam grehe drugih obžalujem, pred svojimi pa sem ponižen.

Kdo je bolj usmiljen, bolj dobrotljiv, bolj pravičen, bolj poglobljen, bolj pošten, bolj human: Sam Harris ali Joseph Hall D.D., pokojni škof Exetra in Norwicha?

Nedvomno moramo upoštevati, da je Hall živel v času blagglasnega pisanja, ki zaradi svojega blagglasja odmeva v naših dušah. Zaradi drugačnih časov, v kateri živimo, nihče od nas takšnega pisanja ni več zmožen. Toda pomembna je vsebina in sam dajem prednost Hallovi dobrotljivosti pred Harrisovo nestrpnostjo.

Teodor Dalrymple je zdravnik psihiater, dopisni urednik City Journala v katerem je bil članek objavljen (jesen 2007) in član Manhattan Intsituta prek partnerstva Dietricha Weismanna

Prevedla: Damjana Pintarič in France Cvelbar

Vsi poudarki F.C.

Janez Juhant

Življenje je v sodelovanju z drugim(i)

Okoliščine

Zadnji politični dogodki z medijskimi diskvalifikacijami Vlade RS in njenih članov potrjujejo, kako zapletena je tranzicijska družba. Še vedno prevladuje manihejska miselnost, ki ljudi deli na dvoje in obenem povzroča stalne družbene spore. 'Razredni sovražnik' ostaja še vedno iskana politična in družbena rešitev nakopičenih problemov, kar vzdržuje posebno ljudje iz bivših krogov partije, da bi čim dlje na vseh področjih družbe ohranili prevladujoč položaj in vpliv. Razlog je tudi v težko razvozljivi osebni in družbeni mentalni usedlini preteklosti, ki jo je nemogoče kratkoročno razvozlati. Zato manjka volje za dialog in sporazumno razreševanje družbenih dilem, kar je posledica tako nekdanje kolektivizacije življenja kakor sedanje hitro napredovanje individualizacije.

Individualistična miselnost se pospešeno razvija na gospodarskem

in socialnem področju in posameznika vedno bolj prepušča samemu sebi in njegovi iznajdljivosti, pri čemer so posebno v postkomunističnih deželah ljudje prikrajšani, saj niso navajeni te individualne tekmovalnosti in imajo za to slabo razvite sposobnosti. Še posebno težavo čutijo telesno ali duševno prizadeti, stari in onemogli in seveda otroci, ki so porinjeni v stran od družbenega dogajanja, ki ga določajo ekonomsko-politični vidiki. Posledica je tudi, da družine ne čutijo stimulacije za rojevanje in oskrbovanje otrok.

Povsod je danes vedno težje motivirati za skupnost in posameznike vzpodbuditi k sodelovanju. Medijsko-psihološko poudarjanje posameznosti in izrivanje drug drugega ustvarja egoistično mentaliteto. Stopnjuje se ekonomski liberalizem, ki je utrdil mentaliteto tekmovanja, izključevanja in izolacije. Človek je vedno manj

ŽIVLJENJE JE V SODELOVANJU Z DRUGIM(I)

pripravljen deliti svoje življenje z drugimi. Drugi so mu le še tekmeci v uveljavljanju njegovih interesov.

Ker v komunizmu ljudje niso smeli organizirati svojega življenja po svoje, pač pa jim je bilo vsiljeno vse delati skupaj in celo misliti v smislu, kakor je zahtevala partija, je v teh družbah deloval prisilna skupinska mentaliteta. S padcem omenjenega režima ljudje znova vso energijo usmerjajo v uveljavljanje potrebe po individualnosti.

Po drugi strani pa ves svet zaradi globalizacije na ekonomskem, medijskem in političnem področju teži vedno bolj k poenotenju. Vse dogajanje na svetu povezujejo medijske in elektronske vezi in ljudem dajejo občutek, da so del celote, ki jo imenujemo naš svet, ki je postal globalna vas. Podobno tudi podnebne spremembe in težave z energetske viri, terjajo odgovornost drug za drugega in za naš skupni prostor pod soncem. Žal je informiranost medijev selektivna v dveh ozirih. Prvič imajo ljudje danes v svetu različne možnosti dostopa do informacij. Režeži večjega dela sveta nimajo interneta prav tako ne televizije, v najboljšem primeru še kak radio. Drugič so informacije, ki jih proizvajajo medijske hiše, izbrane, kar poznamo tudi iz naših razmer. Nekateri so zavestno zamolčani in ne pridejo v javno zavest. To velja še posebej za revne, prizadete itd.

Komunikacija v tem svetu je problem, kajti določajo jo interesi posameznikov in skupin, ki se ne pokrivajo vedno z

interesi vseh. Prav tako niso ti interesi vedno pravi interesi človeka, pač pa človeka zožijo na nekatere njegove razsežnosti, npr. na lepotni izgled, ekonomsko udobje ali pa družbeni vpliv, pogosta pa prekrivajo prave človeške probleme.

Presegati nasprotja

Samuel P. Huntington poudarja, da je problem globalizirane družbe, da teži k nasprotjem oziroma, da ustvarja antagonizme, ki jih ne zna presegati. Ta nasprotja postajajo še bolj očitna spričo medijskega posredovanja in ljudje jih bolj živo doživljamo, ker nas mediji stalno zasipajo z njimi. Že Gandi je nekoč dejal, če bi se toliko pisalo o tem, kako sta se zakonca ali naroda, ki sta bila sprta, spravila med seboj, bi dogajanje v svetu dobilo drugače razsežnosti. Danes nas mediji zasipajo s čenčami, seksom in nasiljem in to se v naši zavesti odraža kot resnična slika tega sveta, medtem ko druge stvari izginejo iz našega obzorja. Ker mediji ta nasprotja razkazujejo, postaja tudi naša zavest vedno bolj obsedena s spori, ki se pojavljajo med različnimi skupinami, med narodnimi, religioznimi in ideološkimi skupinami.

Sploh je človekov problem, da teži k izključevalnim nasprotjem. Razvija manihejsko mentaliteto, ki ustvarja izključevanje. Obstojata dva svetova: svet Luči, Dobrega in svet Teme, Zla in ljudje so razdeljeni v dobre in slabe. Mediji pa to dvojnost v sodobnem svetu stopnjujejo

Totalitarni sistemi – trajali so do

ŽIVLJENJE JE V SODELOVANJU Z DRUGIM(I)

zloma komunizma - ponekod se ta ohranja še naprej - so ustvarili položaj tako imenovane »hladne vojne«. Negotovo stanje išče nove grešne kozle: muslimane, nacionalne skupine itd.

Ker komunizem – podobno kot vsi totalitarni režimi - ni dovoljeval politične razprave, se ljudje zelo težko znajdejo v novih razsežnostih in stiska povzroča paniko, ki spet hitro vodi k »razrednemu sovražniku« .

Propad komunizma je reševanje družbenih problemov postavil v nove okvire, vendar je ostala mentalna shema razrednega sovražnika, po katerem se posamezniki in skupine radi zatekajo k »razrednemu sovražniku«, kajti mentalni in tudi dejanski družbeni antagonizem je ostal in ga nekateri tudi spretno vzdržujejo za ohranjanje vpliva in oblasti nad družbo. Zato prihaja do velikih napetosti. Zaradi strahu pred nestabilnostjo družbenega reda, svet vzdržuje mehanizme nasprotja in preživetvena logika posameznikom in skupinam (državam) vsiljuje tekmovalno in izključevalno logiko. To je v preteklem stoletju na podlagi določenega izročila, ki je povezano z razvojem moderne in njenih tehničnih pridobitev ter njene možnosti obvladovanja sveta in (človekovega) življenja razvil Charles Darwin.

Bauer proti Darwinu in Dawkinsu

Nemški zdravnik Joachim Bauer (2006) v svoji knjigi Načelo človeškosti označuje Darwinovo »vojno v naravi« kot načelo nečloveškosti. Po Bauerju je

človek biološko določen za sodelovanje ne pa za medsebojno tekmovanje in izključevanje drugega. Bauer kot zdravnik glede na raziskave potrjuje, da so geni naravnani k sodelovanju. Agresija in izključevanje sta posledica in odgovor na pomanjkanje sodelovanja in ljubezni. Zato Bauer zavrača tezo, da je vsa narava determinirana k boju in borbi vsakega z vsakim in zavrača Dawkinsovo (2006) tezo o sebičnem genu. Človek naj bi imel po slednjem v sebi sebični gen in torej organske naprave, ki naj bi ga organsko silile k nasprotovanju drugemu in k borbi z drugim. Bauer zavrača tudi Dawkinsovo razlago Darwinove teorije o borbi za preživetje (Dawkins 8. poglavje), ki je po njem plod takratnih historičnih in ekonomskih in torej tehnično-produkcijskih razmerij na začetku tehnične moderne. Bauer je prepričan, da je Darwin iskal le primere v naravi, ki naj bi potrdili njegovo tezo, opustil pa je tiste, ki prav tako potrjujejo človekov pripravljenost za sodelovanje. Bauer našteva celo primere pri živalih, kjer te delujejo po načelu sodelovanja, medtem ko je Darwin iskal le primere rivalstva. Pri njem gre torej le za določen izbor, ki ga ni mogoče posplošiti na celotne živalske vrste in tudi ne na človeka. Po isti metodi po Bauerju tudi Dawkins izpostavlja boj kot gonilno silo človeka. Boji med generacijami (poglavje 8), med spoli (poglavje 9), prepiri in spori v družini in borbe med rasami in narodi so stalnica človekovega življenja ali kot pravi Darwin: »Med mnogimi

ŽIVLJENJE JE V SODELOVANJU Z DRUGIM(I)

živalmi nudi seksualna selekcija pomoč za redno selekcijo, pri čemer zagotavlja najbolj močnim in najbolj prilagojenim največje število potomcev.« (Darwin 1859: cap 4: 81). Podobno naj bi bilo pri človeku.

Bauer se ne more strinjati s takim delnim izborom primerov in posplošenjem tega ravnanja na vse živalske in na človeško vrsto (Bauer 2006: 95). Na takšno Darwinovo teorijo je po Bauerju zelo močno vplival Thomas Robert Malthus (1766-1834) in je bil zato Darwin pri svojih trditvah pod vplivom rasistične miselnosti. Nanj je vplival tudi hiter industrijski razvoj v moderni, ki je s svojimi napravami vzbujal občutek splošnega blagostanja in ureditve družbenega življenja človeka. Industrijsko revolucijo je Darwin primerjal z 'eksplozijo mogočnih dinosavrov'. Zato je dajal prednost tako imenovanim močnim (industrijskim) nacijam. Menil je, da se mora človeštvo prilagoditi industrijski revoluciji sicer bo uničeno, podobno kot so po njegovem mnenju propadli dinosavri, ker se niso prilagodili (Darwin 1859, Uvod), čeprav vlada danes prepričanje, da so dinosavri izumrli zaradi velikih naravnih preobratov (katastrof - Bauer 2006, 104). Kljub vsem tem pomanjkljivostim in poenostavljanjem je Darwinova teorija imela velik vpliv v psihologiji in drugih znanostih v 19. stoletju in je vplivala tudi v dvajsetem v Nemčiji in spodbudila rasno teorijo nacistov. (Bauer 200: 110) Ne pozabimo, da je imel marksizem po Engelsu Darwinovo

teorijo za pomebno dopolnitev svojega nauka o dialektiki narave. Skratka teorija je služila totalitarnim sistemom moderne za dokazovanje njihove nadmoči nad drugimi. Marksizem je posebno izpostavil borbo, kot temelj napredka človeštva. Revolucija kot gonilna sila tega procesa, deluje na podlagi izključevanja drugih. Oblast naj bi imela le ena stranka, le en družbeni razred, le en tip človeka. Na podlagi tega so sledile velike revolucije 20. stoletja, ki so uničile življenja in imetja številnih in povzročile smrt milijonov ljudi, drugim pa vzele človeško dostojanstvo. Številne generacije so in še bodo trpele posledice teh poskusov nad človeštvom.

Zato je Bauer prepričan, da družbeni sistem ne more delovati, če ni naravnian na sodelovanje. Treba je združiti stara izročila z novimi zahtevami, povezati starejše generacije z novimi, najti ravnovesje med potrošnjo in idejo družbene pravičnosti in tudi med življenjem sedanjih rodov z življenji še nerojenih. Človek je etično bitje in ne more delovati brez izročil oziroma brez ustaljenega (gr. *éthos*). To pa pomeni, da so sodelovanje, dialog in ozir na druge *conditio sine qua* človeškega rodu. Dawkins s svojim od Darwina sprejetim poenostavljanjem dela utvaro znanosti (*science-fiction*) za znanost. (Bauer 2006:135sl.)

Geni sodelujejo

Bauer poudarja, da se življenje odvija na podlagi sodelovanja in Darwin in Dawkins tega nočeta priznati. Po njunem

ŽIVLJENJE JE V SODELOVANJU Z DRUGIM(I)

prepričanju naj bi v zahodni civilizaciji prevladovalo bojevanje in prepir nad sodelovanjem in povezovanjem. Po Bauerju pa je v naravi veliko znamenj sodelovanja in v življenju človeka: »Darwinov model spregleda temeljni pomen pojava sodelovanja, ki je začetek vsake biologije.« (Bauer 2006:128) Bauer ugotovlja, da ni le v genih, pač pa tudi na drugih področjih življenja sodelovanje temelj življenja. Brez sodelovanja ni mogoče ohraniti osnovnih življenjskih funkcij. »Ne borba za preživetje, pač pa sodelovanje, privrženost, ogledovanje in sozvočje so gravitacijski zakon bioloških sistemov.« (Bauer 2006:130). To ni le Buerjeva ugotovitev, potrjujejo jo tudi drugi biologi, psihologi in drugi strokovnjaki.

Geni so »pod stalnim nadzorstvom celotnega organizma« (Bauer 2006:158) in delujejo v sodelovanju z drugimi funkcijami organizma, posebno pomembna in vplivna med njimi je človekova zavest. Geni so tako voljni sodelovati z zunanjimi in notranjimi dejavniki življenja. Biološke in psihološke sestavine oblikuje okolje. Gene torej ne pogojujejo le temeljne kode razvoja pač pa tudi biokemične danosti. (Bauer 2006: 163) Delujejo torej v sodelovanju z drugimi funkcijami organizma, kar pomeni, da je sodelovanje podlaga biogeneze in brez sodelovanja človekovo življenje ni mogoče, torej so ljudje bitja dialoga. Na človekove gene deluje okolje, obstoja veliko različic tega sodelovanja zato je dialog pomemben temelj žive narave

in posebno človeka, kajti človek je odvisen od okolja bolj kot druga živa bitja – odvisen je od svoje vrste. Glede na različne raziskave med 70 in 90% človekove dejavnosti urejuje dialog. Opazovanje vsakdanjega življenja potrjuje to resnico. Bauer našteva različne primere od otroštva dalje ter različne zadolžitve, tudi v ekonomiji; vse potrjujejo, da je človek bitje dialoga, kljub primerom vsakdanjega življenja, za katere se zdi, da zanikajo to temeljno resnico.

Človek bitje dialoga

Človek je bitje, ki išče pozornost. Kot pravi MacIntyre, je človek odvisna racionalna žival. Človek je odvisen od drugih. Človek želi videti in biti viden. (Bauer 2006: 191) Pozornost, ki jo uživa in pozornost, ki jo daje je odvisna od odnosa med človeškimi bitji in to je vprašanje čustvene solidarnosti. Da bi to dojeli, moramo preskusiti svoje ter motive in namene drugih, kajti ti se razlikujejo med seboj, zato je treba te razlike upoštevati. Zaradi tega je treba sprejeti dialog kot proces za preverjanje teh čustvenih razlik. Bauer poudarja pomembnost dialoga za osebno, socialno, politično ekonomsko življenje in življenje kot tako sploh. (Bauer 2006: 200s.) Razlike med ljudmi na eni strani omogočajo dialog, medtem ko ga na drugi strani tudi otežujejo, zato je treba razlike v dialogu presegati, da bi mogli rešiti probleme vsakdanjega življenja. Razlik prav tako ni mogoče ukiniti, pač pa jih lahko v dialogu izrazimo in

ŽIVLJENJE JE V SODELOVANJU Z DRUGIM(I)

razumemo. Edino dialog lahko razrešuje te človekove probleme.

Človek je bitje simbola in ravno zato je naravnani na drugega, ki mu odpira pot v simbolni svet, kar je najbolj jasno pri otroku, ki ne more vstopiti v človeški svet brez drugega. (Juhant 2006: 19sl.) To se ponavlja vse življenje. Človek ne more vstopati v svet drugega, razen po dialogu, s katerim deli svoj čustveni svet z drugim. Človek se ne uči jezika prvenstveno zato, da bi govoril, pač pa da bi z njim posredoval svoj čustveni svet drugemu človeku. Preko dialoga čustvujemo z drugim in posredujemo vsak svoj svet. Otroci, ki so bili vzrejeni pri živalih niso mogli razviti človeške čustvene sposobnosti. Prav tako je ta obremenjena pri zlorabah ali težavah, ki so se pojavile v otroštvu. Človeške sposobnosti lahko razvijamo samo ob čutenju z drugimi in otroška čustvena (ne)usposobljenost se krepi (ali krni) z drugimi. Človekova odvisnost traja vse življenje: Drug drugega ne potrebujemo le za opravljanje vsakdanjih opravil pač pa še bolj za izpolnitev svojega čustvenega življenja. Čustveno življenje pa ni stvar le posamezne osebe, pač pa tudi naroda oziroma širših skupnosti. Oseba je deležna fantazij celotnega naroda. Predsodki med narodi so ovira za razumevanje in dialog med njimi. Balkan je le poseben primer stalnih problemov, ki so se nabrali v kolektivni zavesti teh narodov in so jim jih vsiljevali tudi drugi. Imamo pa seveda tudi dovolj drugih primerov v Evropi in drugod: Španija, Velika Britanija, Rusija

itd. Če mora narod živeti dolgotrajno pod pritiski, to neizogibno pusti rane.

Take stvari lahko presegamo in razrešujemo le preko dialoga. Oseba je bitje dialoga, saj pripada drugem človeku kot pravi Pismo: »Ni dobro človeku samemu biti, naredim naj mu pomočnico, njemu podobno.« (1 Mz 2,18) Oseba ne more biti sama, ker potrebuje drugo(gega). Govorica pomeni izmenjavo vsakdanje izkušnje, pomeni priznanje medsebojne odvisnosti in možnost za sodelovanje. Če ta izmenjava ne deluje, prihaja do resnih psihičnih težav in odklonov, ki so posledica agresij in drugih pritiskov ali stisk, ki jih je človek doživljal. Mnogi se sploh ne morejo več pobrati, ker so doživeli tako hude travme, posebno če so jim kasneje preprečili, da bi mogli o tem sploh govoriti in tako posredovati svoj travmatični svet. Tak primer so otroci staršev, ki so jih po vojni pobili, otroke dali v sirotišnice in jim prepovedali, da o tem govorijo, kot pravi Miran Župančič, režiser dokumentarnega filma o teh otrocih. Mnogi zaradi travm sploh niso bili sposobni več odrasti in živeti običajno življenje. Očitno je največji problem posameznikove in družbene zgodovine pomanjkanje razumevanja. Da bi mogel človek preseči te probleme, potrebuje dialog z drugim človekom. Na tem temeljijo tudi vse vsakdanje in seveda strokovne življenjske terapije. Posamezniki in skupine (narodi) potrebujejo priložnosti, da izmenjujejo svoje čustveno življenje, sicer prihaja do napetosti.

Družina in dialog

Ker je družina rojstni kraj človeka, je zato tudi rojstni kraj dialoga. Družina oskrbi človeka s prvimi simbolnimi liki, ki mu omogočajo, da spozna svet okoli sebe. Prva leta človekovega življenja so najvažnejša, ker se v tem obdobju oblikujejo temeljne psihološke in sintaktične strukture. Oseba se nauči v tem obdobju 'normalnih' človeških odnosov. Če kakršnikoli vzroki v tem obdobju zavirajo normalen razvoj, to povzroča resne in hude posledice za celo človekovo življenje. Zato je družina odločilni dejavnik v človekovem življenju. Veliko se danes razpravlja o vzgoji, vendar prihaja do resnih zapletov predvsem zaradi pomanjkanja dobrih odnosov do otrok, v katerih bi ti lahko razvili primerno čustveno življenje. »Oblikovanje identitete se dogaja v notranjem psihološkem in v zunanjem, družbenem procesu. Odgovorno soočenje z usodo, z drugimi ljudmi, s samim sabo oblikuje in vzdržuje ta proces.« (Kast 2003: 23) Identiteta osebe je sposobnost harmonizirati svoje zunanje zahteve s svojimi notranjimi držami. Otrok si pridobi te sposobnosti preko drugih oseb, posebno staršev in ostalih odnosnih oseb. Te ponotranji v obliki vrednot in uspešno ponotranjenje mu omogoča usklajevati napetosti med zunanjim in notranjim življenjem.

Da človek to zmore, potrebuje stalno izmenjavo z drugimi osebami, ker tako lahko preverja svoje drže. Identiteta vsakega je torej vedno odvisna od

drugih. Družina je prvotni kraj za uresničevanje te sposobnosti, v kateri si začne človek urejevati svoje probleme in tako ohranjati in vzdrževati ravnovesje svojega življenja. Bistvenega pomena je, da človek sme pripovedovati svojo zgodbo in tako izraziti svoja občutja, kot poudarjajo postmoderni misleci. Pripovedovati svojo zgodbo pomeni izvršiti oziroma izpeljati diskurz o svojih problemih. Razpravljati pomeni urejevati na človeški način težnje in razlike, ki se pojavljajo v odnosu med lastnim in čustvenim življenjem drugih. Če se to posreči v družini, si oseba pridobi najboljšo podlago in pripravljenost, da dialoško ravna tudi v družbi. Ker je družina pogojena s socialnimi okviri ima sposobnost za dialog tudi socialna, kulturna, religiozna in civilizacijska ozadja.

Sedanja družba ni ravno zgledna glede osebnih odnosov, kar pogojuje tudi neugodne pogoje za komunikacijo in to povzroča tudi resne motnje v 'normalnem' družinskem življenju (poslovanju). Otroci naj bi se usposabljali za intenzivne čustvene izmenjave, vendar so pogosto porinjani v virtualne svetove medijev in interneta, kar ima moteče posledice za njihovo čustveno življenje. Ne morejo se pripravljati za človeško komunikacijo, kar je ovira za dialog med mladimi danes. Taki socialno-ekonomski pogoji stimulirajo tudi brezosebne odnose, kar je pravzaprav *contradictio in adjecto* (ker brezosebni odnosi pravzaprav niso odnosi).

Družba, kultura in religije

Današnji svet je zelo odvisen od ekonomskih pogojev, se pravi, ekonomski okviri določajo naše vsakdanje življenje. Tako je sicer bilo vedno v zgodovini človeštva, vendar se danes vse zožuje na te odnose, kar označujemo z ekonomskim globalizmom, se pravi ekonomski procesi prevladujejo nad osebnimi odnosi. Sredstva oglaševanja to podpirajo in ljudje organizirajo svoja življenja na način, kakor jim jih ti narekujejo. To prinaša s seboj mnoge probleme:

1. Način življenja določajo ekonomski ne pa človeški odnosi.
2. Drugi problem je, da ekonomska logika zahteva prestopno večanje produkcije.
3. Vse življenje je proizvodno in tekmovalno naravnano in ljudje si prizadevajo izriniti drug drugega. Sposobnejši imajo boljše možnosti, manj sposobni in prizadeti ljudje ne morejo iti vstric s to tekmovalnostjo. Kot je poudaril John Rawls (1999: 53), je treba take ljudi podpreti, vendar proizvodni sistem tega ne dovoljuje. Revščina se širi v današnjem svetu, prepad med bogatimi in revnimi se povečuje. Dialog je v teh pogojih nujen bolj kot kadarkoli, vendar ga je vedno težje uresničevati.
4. Producerski ekonomski sistem in tekmovalnost povzročata vedno večje probleme na področju onesnaževanja okolja in oskrbe prihodnjih generacij ljudi. Vse to pa otežuje nacionalna,

politična in mednarodna razmerja v tem svetu, ki jih je mogoče utrjevati le s potrpežljivim, stalnim in odprtim dialogom. Ta je mogoče le, če smo pripravljeni sodelovati in ne izključevati drug drugega iz teh odnosov. To je treba izpeljati na človeški način, ne na podlagi gospodarskih razmerij. Človeškost se uresničuje na etičnih temeljih. (Juhant 2003: 6) Če smo pripravljeni drug drugega srečevati na človeški način, lahko pridemo tudi do človeških rezultatov, ni druge poti.

Bosna in Hercegovina in Balkan

»Kosovo je čudež, kot je čudež vse, kar se je dogajalo na Balkanu skozi stoletja,« pravi Gaiser. Dolgotrajni in stalni problemi zgodovine so strnjeni v Balkanu. Tu so mnoge nerešene razlike med krščanskim Vzhodom in Zahodom, med slovansko, romansko in germansko kulturo, med islamsko in krščansko religijo in kulturo. Dialog se tu spoprijema z velikimi zahtevami.

Začelo se je že v srednjem veku z bogomili. Prišli so iz Bolgarije in Makedonije v Bosno, kjer so dobili svojo domovinsko pravico. Kasneje so pribežali katari iz Francije, kjer so jih pregnali križarji (papež Inocenc III, +1217). Pod turškim gospostvom so počasi prevzeli islam. Bosna, kjer se je začela prva svetovna vojna, je bila križišče med pristojnostjo Sovjetov in zahodnega demokratičnega sveta (Jalta). BiH je bila preskusni kamen padca komunizma. BiH in Balkan danes

ŽIVLJENJE JE V SODELOVANJU Z DRUGIM(I)

predstavljata, na poseben način, preskus možnosti dialoga med muslimanskim in krščanskim svetom.

Ali se bo to problematično vozlišče evropske politike hotelo in moglo razreševati z dialogom in torej po človečanskih spretnostih, ali pa bo vodilo k novim grozljivim sporom, je odvisno do politikov in njihovega sodelovanja.

Odgovornost kristjanov za dialog

J.H.H. Weiler poudarja pomen in vlogo kristjanov v dialoških procesih v Evropi: »Duhovni izzivi Evrope so težki. Toda to poglavje in cela ta razprava se

morata končati s sporočilom upanja. Kot smo že menili, se preambula ustave zaključuje s potrditvijo prepričanja, da Evropa Unije predstavlja '(...) posebno območje človeškega upanja'. To bo res, če se bomo tudi mi naučili, kako prečkati dolgi most modernosti in postmodernosti, ne da bi bila ogrožena človeško dostojanstvo in ljubezen. Pomembno je, da nas pri tem ni strah.« (Weiler 2005, 151)

V svoji knjigi *Globalizacija, Cerkev in postmoderni človek* sem poudaril, da mora biti dialog temelj članov Katoliške cerkve. Ali pa bomo katoličani, kristjani in končno vsi verni znali to uresničiti? Od tega je odvisno preživetje sveta.

*(Skrajšano poglavje iz knjige: Peter Hunermann, Janez Juhant, Bojan Žalec, (ur.), Dialogue and Virtue, Ways to Overcome Clashes in Our Civilizations, ki je izšla pred kratkim (glej www.lit-verlag.de.)**

Literatura

- Bauer, J., 2006 Prinzip Menschlichkeit, Hamburg: Hoffmann und Campe.
Dawkins, R., 2006 Sebični gen, Ljubljana: Mladinska knjiga.
Juhant J. 2003, Etika ali človeškost. Filozofski temelji etike. Ljubljana: Teološka fakulteta
Juhant, J. 2005, Globalisierung, Kirche and postmoderner Mensch, Münster: LIT
Juhant, J. 2006, Autonomous Person as the Basis of Ethics: Man Between Modern and Postmodern Morality. V: Juhant, Janez (ur.), Žalec, Bojan (ur.). Person and Good: Man and His Ethics in the Postmodern World, (Theologie Ost-West, Bd 6). Münster: Lit, 17-35.
Komarica F., 2001 U obrani obespravljenih (In the Defense of the Rightless), Zagreb: KS
Rawls, 1999 A Theory of Justice. Oxford: UP
Sorč, C., 2000, Živi Bog : nauk o sveti Trojici, (Priročniki Teološke fakultete, zv. 17). Ljubljana: Družina
Weiler, Joseph H.H., 2005, Krščanska Evropa. Raziskovalna razprava, Ljubljana: Claritas.

*Knjigo lahko naročite v knjigarni Celjske Mohorjeve družbe (Nazorjeva 1 1000, Ljubljana) po ceni 20€, predstavljena je v Družini 48 (2.december 2007)

Justin Stanovnik

Katoliški shod - DA ali NE

Tako v zasebnem kot družbenem življenju obstajajo stvari, ki ne dopuščajo nobenega dvoma, da jih je treba brez odlašanja postaviti na program. Nekatero od njih so tako brezpogojne in tako urgentne – tako na nas pritiskajo – da nam ne dajejo nobene izbire, čeprav nismo čisto prepričani, da je čas zanje ugoden in da imamo dovolj razpoložljivih sil za njihovo uresničitev. Ultimativna nujnost, pred katero smo se znašli, nam v takih primerih potem daje pogosto tudi notranjo moč, ki uspešno nadomesti nezadostnost zunanjih okoliščin, poleg tega pa še moralno upravičenost za sicer negotovo vpletentost.

Včasih pa zamisli – posebej to velja za velikopotezne družbene zamisli – ne nastopajo s takšno neodložljivostjo. Ne da ne bi bile zahtevne, ne da ne bi bila od tega, ali bodo uresničene ali ne, odvisna naša prihodnost, njena velikost ali pa celo njen obstoj. Zamisli, ki se tako javljajo v razponu sicer potrebnih reči, spremljajo okoliščine, ki jih lahko razumemo kot nasvet ali celo opozorilo, da njihova uresničitev v obzorju konkretnega časa ne bi mogla biti celovita in ne bi prenesla pričakovanih sadov – da bi, nasprotno,

v kakem delu duhovne in družbene celote povzročila škodo, ki bi jo pozneje morali zelo obžalovati. Obstajajo torej zamisli ki nam, ne da ti pri tem izgubile kaj od svoje nujnosti, dopuščajo prostor, v katerem lahko do njih vzpostavimo razmerje tako glede časa kakor glede načina njihove uresnitve. To je ena stvar. Druga stran istega kovanca pa nas opozarja na to, da z zadržanostjo lahko tudi pretiravamo, če ne prihaja iz modrostnih izkušenj, ki jih imamo o svetu, ampak iz udobja, človeške inercije in pomanjkanja poguma. Tako smo nazadnje tudi tu, kot skoraj povsod, odvisni od merjenja in tehtanja.

Če zamisel o slovenskem katoliškem shodu postavimo v okvir zgornjega razmišljanja, nam bosta kmalu jasni dve začetni stvari: da na njej, prvič, ni nič takega, kar bi terjalo, da jo ne glede na vse uresničimo prav sedaj, nujno in neodložljivo, da pa, drugič, vseeno že sedaj obstaja duhovno in kulturno stanje, ki bi ga bilo mogoče ustrezno oceniti samo v tako velikem prostoru, kot bi ga ustvaril slovenski katoliški shod. Vprašanja, ki prihajajo iz sedanjega stanja, pa niso samo tako velika, da jih ni mogoče spregledati, ampak tudi tako

raznovrstna, delikatna in zapletena, da bi jih lahko zajelo in razumelo samo več različnih misli – mnogo kompetentnih različnih misli. Šele tako bi bilo mogoče zagotoviti, da bi slovenska katoliška skupnost, ko bi bila vprašanja enkrat registrirana, začutila, da so bila prav najdena in prav postavljena. S tem hočemo povedati, da je delo, ki ga tu nakazujemo, tako kompleksno, da presega ne samo moči posameznika, ampak tudi moči izolirane skupine, in da bi misel, ki smo jo tu razgradili, lahko računala na uspeh samo tedaj, če bi zadela na občutljivost tolikih ljudi, da bi iz nje nastalo gibanje.

Kaj je torej tisto, kar na sedanjem stanju duha v Sloveniji upravičuje misel na katoliški shod? Prav gotovo ni zanemarljivo, čeprav še daleč tudi ne najvažnejše, da takšne prireditve ni bilo že skoraj sto let, če upoštevamo vseh pet, ki so jih priredili Slovenci ob različnih časih na prelomu dveh zadnjih stoletij (1892, 1900, 1906, 1913, 1923). Eno stoletje je dolga doba in dovolj velik razlog, tudi če ne bi bilo nobenega drugega, da se kaka skupnost ustavi in pogleda, kako je z njo. A, kot rečeno, to ni najvažnejše.

Stoletje, ki je tako minilo, nikakor ni bilo preprosto eno od mnogih, ki smo jih preživeli na svojem zgodovinskem prostoru. To je bilo stoletje, ki nas je vodilo skozi skrajnosti, ki jih, ne samo še nismo nikoli skusili, ampak se še nikoli nikomur tudi v najbolj neobvladanih sunkih domišljije ni pokazalo, da jih kdaj bomo. In, kar je posebej važno,

skozi tak neznanski čas smo morali iti tudi zato, ali morda predvsem zato, ker smo katoličani.

Kot katoličani se temu času nismo mogli izogniti. Izognili bi se mu lahko le tako, da bi se vdali pred prihajajočim nasiljem in zatajili svojo katolištvo. Zaradi našega vztrajanja na pozicijah kulture, dosežene v civilizaciji – v kar je bilo vključena tudi naša pripadnost Katoliški cerkvi – sta se končno zgrnili nad nas dve nesreči takih razmerij, da so zadele le malo narodov v zgodovini: genocid in eksodus. Obenem pa je zemlja, na kateri že stoletja orjemo njive in čistimo travnike in gozdove, na kateri smo, tudi že stoletja, na izbranih mestih postavljali cerkve in ji tako dajali podobo s kulturo misli, ki smo jo nosili v sebi, ta zemlja je prvič v tisoč dvesto letih njene krščanske dobe dobila znamenja, najprej sto in sto in potem tisoč in tisoč, ki so jo naredila za mučeniško. Dobila je tako nov status, ki jo je dvignil nad zgodovino. Kdo še danes ve za to? Zdi se, da tudi katoličani ne. Do sedaj je bilo tako, da so Slovenci, če so hoteli moliti na grobovih mučencev, morali hoditi v tuje dežele. Odslej lahko to počnemo doma. To tudi delamo, toda ali vemo – v pravem pomenu besede – kaj s tem delamo; kaj to za nas pomeni?

Slovenci smo bili stoletja izpostavljeni tujemu pritisku s severa in zahoda. Z nastopom liberalne Evrope je krščanski univerzalizem vedno bolj izgubljal vpliv in je nacionalistični pritisk naših sosedov dobival vedno bolj neznosne razsežnosti, dokler

sredi preteklega stoletja ni prešel v oboroženo agresijo. Nevarnost liberalizma so slovenski katoličani čutili že prej. V zaključnem govoru na prvem slovenskem katoliškem shodu 1892 je dr. Ivan Šušteršič rekel tudi naslednje: »Ne nemški narod kot tak in ne italijanski narod kot tak ni sovražnik naše narodnosti – sovražen nam je samo nemški in italijanski liberalizem«. Zakaj? Zato, ker ta uči, »da sme vsak narod storiti to, kar mu ukazuje njegova sebičnost in da pristojna vsakemu narodu pravica, da si sme, če misli, da je to za njegove sebične namene koristno, druge narode podvreči ali jih popolnoma ugonobiti«. In ko so liberalne elite v Italiji in Nemčiji dopustile vzpon totalitarnih ideologij, je prišlo do tega, o čemer je govoril Šušteršič – a morda nikoli dobesedno mislil – do dejanj, ki so imela za končni cilj »popolno ugonobitev« našega naroda. A to je prihajalo od zunaj, kakor ujma, s tem mi nismo imeli nič. To ni bila naša stvar. Naša stvar je bila samo, kako to ujmo preživeti.

Naša stvar pa so bili nosilci tiste sebičnosti, ki so doma na ta napad že dolgo čakali, ker so vedeli, da bo samo zunanji napad ustvaril razmere, ki jim bodo omogočile realizacijo njihovega prevratnega projekta. In so, nezaslišano, narod, ki je bil že napaden, pod pretvezo, da ga branijo, napadli še sami. Napadli so, logično, katoličane. In zgodilo se je tudi v Sloveniji, kakor se je zgodilo v Italiji in Nemčiji, da so tudi slovenski liberalci podprli totalitarni projekt in

mu omogočili pohod na oblast. Še danes ne razumemo, kako so to mogli; čeprav smo vedeli, kakšnega duha so, tega nismo pričakovali.

Če hočemo biti zares svobodni, če hočemo končno vedeti, kako grejo te stvari – če hočemo to tako natanko vedeti, da tisti, ki jim bodo naše misli namenjene, ne bodo mogli, da nas ne bi poslušali – tedaj moramo v to vprašanje investirati svojo najboljšo misel. Če bomo tako zelo dobro in natanko vedeli, kako te stvari potekajo – tako dobro, da bomo lahko rekli, da jih razumemo – takrat bomo za svoje vedenje našli prave in resnične besede.

Natanko moramo vedeti, kako je s temi rečmi, ne samo v tem, v čemer zadevajo druge, ampak tudi v tem, v čemer zadevajo nas. Tudi sebe moramo zagledati v perspektivi kot temu pravimo. V nobeni od bistvenih postavk te igre se ne smemo vdajati utvari, pa naj bo še tako udobna in vabljiva. Dognati moramo, do sproščujoče vednosti moramo dognati, kakšni ljudje smo bili katoličani v tistem zgoščenem času. Že danes vemo, da zgodbe v velikih potezah ne bi mogli spremeniti, pa naj bi obstajali še tako virtuožno. O naši usodi je odločal »tuj meč«, mislili smo, da je prijateljski, pa ni bil. Zato imajo Poljaki prav, ko postavljajo vprašanje o Jalti, in imamo mi prav, odnosno bi imeli prav, če bi postavljali vprašanja, kaj so naklepali v Kairu in Londonu.

A nekatere stvari so le bile odvisne od nas. Katoličani sicer tudi v zgodovini niso odvezani od zahtev krščanskega

etosa, a prisebnost, ki je potrebna za obstajanje v zgodovini, velja tudi zanje. Pred skoraj poldrugim desetletjem sem posnel pogovor s Francetom Tomšičem iz Male vasi v Dobropolju, ki je dvajsetleten šel skozi Turjak in potem še čez Ljubelj v Vetrinj. Rekel je: »Mi nismo bili vojska. Mi smo bili kmečka vstaja«. Slovenska katoliška politična elita je bila pred to dejstvo postavljena in ni mogla drugače, kot da je na to dejstvo – na to vstajo – pristala. Toda, ali je to bilo dovolj? Kako je z odgovornostjo v katoliškem svetu? Odgovornost nima meja, odgovornosti ni nikoli konec, odgovornost se nikoli ne neha. To je veljalo takrat in to velja tudi danes: elita in odgovornost sta neločljivo povezani, elita in odgovornost sta v neločljivi moralni korelaciji.

Nekateri od mnogih premišljevalcev, o katerih smo govorili, bi v pripravi na katoliški shod morali prehoditi tudi pokrajino teh vprašanj. Ne bi nas iznenadilo, če bi na koncu prišli do dvojega: do tega, da bi nas pozvali, da hodimo na grobove mučencev, ker bi se tam lahko *našli*, kot bi se izrazil starec Heraklit; in da vsak od nas in vsi kot skupnost razmislimo, kaj se pravi prebivati v zgodovini v dvojni zvestobi, v zvestobi do krščanskega navdiha in v zvestobi do zahtev, ki jih postavlja polis.

Nekatere prakse, ki so jih v preteklosti izdelali katoličani z namenom, da zavarujejo narodovo krščansko dušo in utrdijo njegovo katoliško identiteto, bi moral katoliški shod znova premisliti.

Iz privilegiranega položaja poznejše zgodovine ne bi smelo biti nemogoče doseči kompetentno védenje, ali je specifična pajdeja, ki so ji bile izpostavljene fantovske in dekliske organizacije po župnijah in dijaška in akademska društva, kot so bili Mladci in Stražarji, ali je ta pedagogika ali to oblikovanje ustrezalo tisti prihodnosti, ki je pozneje dejansko prišla. Morda bi se v kolektivnem premisleku, ki bi ga katoliški shod omogočil, izkazalo, da je bila to predvsem vzgoja za obstajanje in manj vzgoja za razumetje svoje vloge in razumetje sveta, v katerega naj bi s svojo vlogo vstopali. V razponu med *biti* in *misliti* se je težišče vedno gibalo v območju *biti*. To je imelo velike prednosti, a tudi pomanjkljivosti. *Biti*, ki je sicer vedno etična in kulturna prioriteta, mora biti, če hoče postaviti integralnega človeka, v ravnotežju z *misliti*. Mladi ljudje, ki so se oblikovali v teh organizacijah, so bili vzpodbujani, da branijo krščansko in katoliško prepričanje, in so to tudi delali. Toda, ker so bili enostransko vodeni, je njihovim argumentom pogosto veliko manjkalo, da bi vzbujali rešpekt. Druga stvar, ki bi jo ta razmislek utegnil prinesiti na površje – in ni brez zveze s tem, o čemer smo pravkar govorili – pa je neambicioznost katoliških vzgojiteljev, da bi mladim privzgojili vodstvene sposobnosti tako, da bi jih navajali na lastno presojanje stvarnosti in samostojno odločanje. Prevelik pomen so dajali sprejemanju naukov in navodil in premajhnega samostojnemu razumevanju vedno

novih stanj spreminjajočega se sveta. Ni čudno da je mladina, tako vzgajana in oblikovana, ko je prišel čas, na katerega se je pripravljala, dajala mučence, ni pa bilo v njej ambicije, da bi s svetom ravnala tako, kakor svet zahteva, da se z njim ravna. Ali je še danes tako?

Ne dvomimo, da se bo prihodnji katoliški shod – če bo – posebej posvetil tudi temu vprašanju. Zaradi razvoja, ki se je že začel in je videti da ne bo spremenil smeri, bo pri katoličanih vedno bolj prisotna potreba po *razumetju* in *misli*. Če se bo kultura z evropsko signaturo hotela obdržati, bo vedno bolj očitna potreba po razločevanju: **kaj je resnično in kaj ni resnično, kaj je pravično in kaj ni pravično, kaj je skladno s človekom in kaj ni skladno s človekom, kaj sledi iz preteklega izkustva in kaj iz njega ne sledi, kaj je normalno in kaj ni normalno, kaj lahko nosi svet in kaj ga ne more nositi.** In tako dalje. Že danes se na forumu o eni in isti stvari oznanja deset resnic, jutri se jih bo sto in potem nekoč tisoč. Že živimo v času dozorevanja relativizma. Znanstvene in humanistične institucije vsako leto opremljajo na tisoče in tisoče ljudi s papirji, ki jim dajejo pravico, da stopajo pred mikrofone in tam izrekajo – resnico. Vedno več bo ljudi, ki bodo mogli prosperirati samo tako, da bo več resnic. Čim več jih bo, tem lažje bodo temu, kar zagovarjajo sami, izborili status resnice. Relativizem bo šele prav vzcvetel. Tu ne moremo, da ne bi spomnili na Sokratovo tožbo s konca Gorgiasa: Do take stopnje nekulture

smo prišli, da tudi o najvažnejših rečeh ne mislimo več isto. (Se pravi, se ne trudimo, da bi dosegli eno misel).

Če bodo katoličani poslušni svoji izvorni kulturi in nastopili proti naraščanju relativističnega razvrata, bodo obenem začutili, da se morajo vrniti k tistim vzvodom civilizacije, ki so *miselno* obvladljivi in iščejo utemeljitev v *razumetju*. Obrat od *biti* k *misliti* ali, bolje, **obrat k tistemu *biti*, ki bo imel svojo spopolnitev v *misliti*, bo morda tista usmeritev, ki bo določal modus prihodnjega katoliškega nastopa v svetu.** Če bo v očeh premišljevalcev katoliških reči omenjeni premik dobil tak pomen, da mu bo mogoče pripisati značaj epohalnosti, potem se ne bi čudili, če bi dobil svojo točko v programu katoliškega shoda. Predvsem tudi zato, ker je v njem zajeta tudi tako pomembna reč kot je *kritika*.

Beseda *kritika* se vedno bolj uveljavlja v svojih vulgarni verziji, v pomenu zgolj zavračanja. V resnici pa je *kritika* ločevanje med tem, kar je v skladu, in tem, kar ni v skladu z nekim inherentnim ali deklariranim ciljem. *Kritika* ni začetno ali celostno odklanjanje kake zamisli ali kake storitve ali kakega dejanja, ampak je presojanje med tem, kar je za kulturo sprejemljivo ali nesprijemljivo. ***Kritika ni sodba, ki prihaja iz prepone, ampak sodba, ki temelji na tehtanju in merjenju.*** Pesnik Czeslaw Milosz je neke rekel, da je to, kar postavlja civilizacijo, védenje, kaj je prvorazredno in kaj je drugorazredno in kaj je tretjerazredno. *Kritika* to

védenje omogoča. Kritika je vrednostno ocenjevanje. Kako pomembne so te stvari za človeško obstajanje človeka, bomo razumeli, če pomislimo na kakovostno nerazpoznavnost stvari, ki se na trgu potegujejo za odličnost. Tudi za stvari, ki o sebi trdijo, da so umetnost, je vedno manj jasno, katere imajo do tega pravico in katere ne. Širi se vrednostna promiskuiteta – v veliki meri tudi zato, ker je postalo neurbano in nefino vztrajati na objektivnih merilih, ki včasih terjajo, da se stvari tudi zavračajo. Če zelo vztrajate na tem, da je dvakrat dve štiri, in ne popustite: če zelo vztrajate na tem, da je skozi točko zunaj premice mogoče potegniti eno samo vzporednico in ne popustite, ste v nevarnosti, da boste zelo neprijetni. Zelo se boste morali opravičevati pozneje, da ste bili tako nestrpni.

Tako čuden svet se je začel oblikovati pred nami: **ob nečem, kar je dokazljivo res, lahko mirno in enakovredno stoji nekaj, kar dokazljivo ni res. Resnica in neresnica lahko stojita druga ob drugi, pri čemer neresnica pogosto – ali pa tudi v večini primerov – ni izdelek naravne človekove zmožljivosti, ampak strateška postavka organizirane laži.** Brž ko stopimo iz področja najbolj grobe empirike v svet duhovne in politične interpretacije, se znajdemo v vedno bolj nepregledni džungli, v kateri se medijsko preparirani človek vedno težje znajde in v kateri ima tudi vedno manj volje, da bi se znašel. Tudi to je **stanje, s katerim bi se moral soočiti slovenski katoliški shod in, samosprašujoč se, razmisliti,**

ali imajo katoličani dovolj poguma in dovolj ljubezni – prav za to gre, za skrb za človeka, ki ji po tradiciji pravimo ljubezen – da bo kulturno energijo, ki izhaja iz njegove duhovne poučenosti, investiral v ta in tak svet.

Nadaljnja okoliščina, ki podpira zamisel slovenskega katoliškega shoda, pa je stanje civilizacije, tako v širokih evropskih kakor tudi v ožjih slovenskih razsežnostih. Kar to stanje posebej označuje, je dokončnost ali dovršenost nekega razvoja, ali, bolje, nekega velikega in tvegane poizkusa, splošno evropskega in specifično slovenskega. Občutek, da je nek pomemben čas prišel do konca, je razvidno tudi iz jezika sociologov, politologov in zgodovinarjev, ki govorijo o *postmoderni posthistoire* in tako dalje. Živimo torej v času *po* tem.

Toda v tej dokončnosti obstaja neko čudno notranje nasprotje. Čeprav tako v evropskem, kakor tudi v slovenskem merilu obstaja ne samo konec, ampak tudi izračun po tem koncu, nosilci in promotorji razvoja, ki se je sedaj iztekel, niso pripravljene podpisati končne bilance. V laboratorijih obeh zgodovinah, tako evropske kakor slovenske, je bilo že vse prešteto, izmerjeno in stehtano, tako da se ve, kaj je iz česa nastalo ali kaj je čemu sledilo; ve se tudi, v kaj so se inicialne ideje obojega časa iztekle, a vendar pozni dediči evropskega jakobinskega upora in pozni dediči slovenskega boljševiškega upora niso pripravljene registrirati končnega izida. **Tristo let se je Cerkev, zasramovana in prezirana, upirala moderni, toda ko**

se je moderna iztekla v totalitarizem – v lastno protislovje – tega nihče ni hotel videti; pol stoletja so slovenski katoličani prenašali muko totalitarne eklipse, toda njeni nosilci, potem ko jo je zgodovina morala ukiniti, niso pripravljeni priznati avtorstva. Tak je torej sedANJI položaj: moral bi se začeti nov čas, a se ne more, ker v nosilcih starega ni tiste duhovne lucidnosti in moralne odzivnosti, da bi videli, da je prišel čas za spreobrnitev. Iz tega sledi, da bi slovenski katoliški shod moral premisliti tudi to, kako trasirati nov čas na način, ki mu ne bodo manjkale izkušnje nekdanjega.

V zadnji številke revije Transit (Neue Kritik, Frankfurt/Main, poletje 2007) je profesor za filozofijo na bostonski univerzi Krzysztof Michalski objavil esej »Nihilizem. Prostor za Boga«. Diagnoza, ki jo pisec postavlja sedanjemu svetu je nihilizem. Sledeč Nietzscheju, ugotavlja, da »sveta ni mogoče več organizirati v odnosu na zadnji cilj«, ker smo v svetu »ireducibilnega mnoštva in večnega nastajanja«. Iz tega ni izhoda, ker ni dokaza proti temu, da so vrednote nujno »moje teze in moje stvaritve«. Izhoda torej ni, odnosno je »korak v temo«. A misli na izhod ne moremo odpraviti, ker je v nas neodpravljiv vzgon k odgovornosti. **Ne morem se sprijazniti s Heideggrovim zaključkom, da je, potem ko je bila diskreditirana metafizika s svojo »voljo do volje ali voljo do hotenja«, ostala kot temelj vsega bivajočega »sproščena igra na igrišču, ki se imenuje svet«.**

(Theologie – Philosophie, 82/2007). »Počela odgovornosti«, ki je v nas, torej ni mogoče ukiniti. Izhod iz nihilizma dobi tako urgenten značaj. Ali je res možen samo »korak v temo«?

Apostol Pavel ima v prvem pismu Korinčanom (1, 22-23) tudi tale stavek: »Kajti Judje zahtevajo znamenj in Grki iščejo modrosti, mi pa oznanjamo Kristusa križanega«. Kristjani sprejemamo oznanjanje »Kristusa križanega« v veri, ki ima to na sebi, da je manj trdna – manj predstavljiva in manj razvidna – kot so empirična in matematična dejstva, hkrati pa neskončno bolj trdna, saj so mnogi za to sprejetje v veri pripravljeni dati življenje. Tudi ni to sprejetje »koraka v temo«, saj je v njem svetloba zagledanja, da je »Kristus križani« povezan s temeljnim dogajanjem dejanskega sveta. In zakaj naj bi bil ta korak izhod iz nihilizma? Zato, ker zagledanje nekega dejstva, ki je hkrati »vrednota«, legitimira potem tudi grško iskanje modrosti in judovsko pričakovanje znamenj.

V luči nakazanega je mogoče videti v krščanstvu rešitev sveta, ki se je znašel v nihilizmu in se iz njega po sebi, kot trdi Nietzsche, ne more rešiti. Če bi pripravljavci katoliškega shoda korak, tako opisan, miselno utemeljili in upravičili, bi bile lažje sprejemljive tudi druge »domneve«, kot je na primer tista, s katero je Leszek Kolakowski končal svojo knjigo o »metafizični grozi«: »Če bi bilo *biti* nesmiselno in vesolje brez pomena, potem nikoli ne bi dosegli ne samo drugačne predstave, ampak

tudi zmožnosti, da bi si mislili prav to: da je *biti* nesmiselno in vesolje brez pomena«. (L.Kolakowski, *Metaphysical Horror*, B.Blackwell, 1988, str. 120).

To besedilo, za katero bi dopuščal, z omejitvami, ki sem jih nakazal na začetku, da se razume kot pledoaje za slovenski katoliški shod, bi rad končal z eno varovalko in dvema pogojema.

Varovalka je naslednja: Kristjan je, kot je bilo že nešteto krat rečeno, prebivalec dveh svetov, Cerkve in polisa: Cerkve, ki je misterij, in polisa, ki je empirična družba ljudi. En in isti človek živi dvojno življenje: v Cerkvi sledi enemu nomosu, v polisu drugemu. Toda – in to je bistvena važnost – kot en in nedeljiv človek, kot »individua substantia«, kot bi se izrazil Boethius. **Ko govorimo o katoliškem shodu, mislimo, morda v nasprotju s sinodo, predvsem na norme, ki morajo voditi kristjana v polisu, razumljenega v vseh njegovih aspektih. A vedno v neodtujljivi posesti poučenosti, ki jo prinaša iz misterija.** Kje natančno teče meja, bi lahko povedal samo formiran teolog. Jaz bi tvegala samo misel, da se mora kristjan v polisu podrežati avtentičnim zahtevam politike in zgodovine. Seveda kot kristjan. Pri tem me podpira misel, da je bilo krščanstvo od začetka civilizacijska religija.

Od obeh pogojev pa je prvi ta, da bi o katoliškem shodu mogli resneje razmišljati šele tedaj, če bi njegovo upravičenost in smotrnost videla slovenska škofovsko konferenca. Od ocene slovenskih škofov bo odvisno, ali bodo misel nanj samo dopuščali ali pa tudi priporočili, spodbudili in podprli. Samo oni so v posesti védenja in avtoritete, da to naredijo – samo oni imajo v rokah poverilnice, ki so potrebne za tako odločitve.

Drugi pogoj pa zadeva ljudi, ki bodo pripravljene misliti slovenski katoliški shod. Če ne bo dovolj teologov in laikov, ki bi, iz zavezanosti Cerkvi in narodu, vzeli nase to delo v vsej njegovi radikalni zahtevnosti, bo to pomenilo, da se moramo čemu takemu za nekaj časa odpovedati. Besedila, ki bi bila na taki prireditvi prebrana, in misli, ki bi bile tam izrečene, ne bi smele imeti na sebi nič takega, da bi si pozneje rekli: *business as usual*. Morale bi vstopiti v vse prostore družbenega in duhovnega življenja, prebuditi vse speče pošasti, da bi jih spoznali in se jih več ne bali, morale bi poiskati vse odkrite ljudi, ki jih še skrbi, da bi z njimi, kot se je izrazil poljski duhovnik in filozof Józef Tischner, skupaj mislili za rešitev sveta. Na ljudi, ki bodo sposobni napisati taka besedila in izrekati take misli, bo računal slovenski katoliški shod, pa naj bo sedaj ali kdaj pozneje.

Vsi poudarki F.C.

Aleš Ušeničnik

Sodobni socialni razvoj in krščanstvo

Zaključni govor ob zaključku katoliškega shoda leta 1923

Ako naj z eno besedo označim duševno stanje narodov po svetovni vojski, bi dejal, da se izraža v njem velika, boleсна prevara. Ko je svetovna vojska v divjem klanju sama sebe končala, so narodi pričakovali, da nastopi sedaj doba miru, pravice, svobode in zadovoljstva. A v resnici gledajo, kako se države oborožujejo za nove vojske, kako močnejši tlačijo slabše, kako narašča draginja, kako stiska vedno hujša beda delovne ustanove. Odkod ta čudni pojav?

Vzrokov je gotovo več, a glavni vzrok na socialno-gospodarskem polju je moderni *internacionalni kapitalizem*. Izpovedati moramo žalostno resnico, da je bila že svetovna vojska vojska kapitalizma. Seveda je bila za male narode tudi boj za pravico in svobodo, toda gonilna svetovna sila te grozne borbe je bil kapitalizem velikih držav, ki so jim mali narodi le opravljali službo »črnih vojsk«. In ta kapitalizem tudi po svetovni vojski nadaljuje svoje delo.

Doslej smo bili vajeni motriti kapitalizem le bolj s stališča industrijskih delavcev. Res so ti delavci že od nekdaj občutili pritisk kapitalizma. Toda sedaj ga čutijo bolj in bolj vsi delovni stanovi, čutijo ga ne le telesni, temveč

tudi duševni delavci, čutijo ga ne le posamezniki, temveč celi narodi. Kapitalizem se javlja bolj in bolj kot univerzalna in internacionalna sila. Če hočemo opazovati razmah kapitalizma n.pr. pri nas doma, ni treba, da bi šli gledat v posamezna podjetja, glejmo le, kako narašča število bank, in če hočemo opazovati našo odvisnost od svetovnega kapitalizma, le opazujmo nihanje naše valute na borzah!

Za kapitalizem so najbolj značilne tri reči: *mamonizem*, t.j. gon za profitom, ki je gibalno vsega modernega gospodarstva, in pravni ali pravzaprav brezpravni sredstvi, ki se po njih v gospodarstvu dejstveno, *svobodna konkurenca* in *svobodna delovna pogodba*. Kaj je bila svobodna delovna pogodba za delavce, to že zadosti vemo, kaj svobodna konkurenca za podjetnike, tudi. Manj smo doslej razmišljali o tem, kaj pomeni svobodna konkurenca za narode. Geslo svobodne konkurence je gospodarski boj. Kdor ceneje producira, ta se laže vzdrži. Ko pa ni mogoče več znižavati delavskih plač, ne podaljševati delovnega časa, ne morda namesto pravega blaga izdelovati surogatov, ostane v tekmi le še eno, in sicer tehnično sredstvo: povečavati podjetja, uvajati nove, večje

in popolnejše stroje. Zakaj čim večje podjetje, tem manjši razmeroma stroški. Za večja in večja podjetja je pa treba več in več denarja. Tako zagospodujejo v gospodarstvu banke. Z druge strani pa, čim več se producira, tem večji mora biti trg. Industrija mora torej prodirati na ven: iskati mora tujih trgov. Tu pa zadane industrija ene države na industrijo drugih držav. Tako se začne internacionalni konkurenčni boj med industrijami na svetovnih trgih. Vedno važnejšo besedo imajo banke. Sedaj že tudi borze, ki skušajo tudi umetno slabiti veljavo neljubih konkurentov. Nazadnje apelirajo industrije na državno silo. Države se začno oboroževati, z armado na suhem in vojnim brodovjem na morjih spremljajo pohod svoje industrije, skušajo ji odpreti kolonij, skušajo si osvojiti v manj kulturnih državah nekako monopolno stališče, skušajo industrijsko manj razvite države s posojili nekako zaslužniti, da bi odpirale le njim ali predvsem le njim svoje trge in pa da bi oddajale njim večji del morebitnega profita. Ta konkurenca med državami se končno le prerada izprevrže v očiten, nasilen boj, v vojsko. Svetovna vojska je bila tak konkurenčni gospodarski boj med Anglijo in Nemčijo, in tak boj, dasi v manjših razmerah, se bije tudi med drugimi državami, ki vsak dan lahko izbruhne v krvavo vojsko. Kapitalizem žene torej z neko notranjo nujno v imperializem, a imperializem do vojsk. Seveda skuša kapitalizem ta svoj gon pred narodi zakriti. Ne govori o imperializmu, temveč o kulturnem

poslanstvu, o narodnih aspiracijah in drugih takih lepih rečeh. Moderni nacionalizem je dostikrat le zakriti kapitalistični imperializem. Le naravno je, da se proti tej strašni sili probuja močnejši in močnejši odpor.

Dviga se druga tudi internacionalna sila, *komunizem*. Komunizem hoče s socialno revolucijo prevrniti ves dosedanji družabni in gospodarski red in z diktaturo proletariata uveljaviti komunistično gospodarstvo, kjer naj bi bili vsi delavci, a delavci v službi celokupnosti, zato pa tudi vsi deležni nacionalnih produktov. Socialna demokracija, ki ima isti cilj, ki ga pa hoče le polagoma in stopnjema doseči in kapitalistično gospodarstvo s socialnimi reformami počasi prevesti v socializem, izgublja moč in pomen. Delovni svet je nepotrpežljiv, zato ga osvaja radikalizem.

Silni komunistični poizkus v veliki Rusiji se je sicer ponesrečil, toda ne smemo misliti, da je to zadnji poizkus. Ljeninovi argumenti, zakaj se je ponesrečil, so za delavske množice tako prepričevalni, da bodo le nestrpno čakale novih poizkusov. Zakaj se je prvi poizkus ponesrečil? Zato, pravi Ljenin, ker more premagati internacionalni kapitalizem tudi le internacionalna socialna revolucija, a za to tla še niso bila dosti pripravljena. Radi tega pošiljajo ruski boljševiki emisarje v vse države, da bi pripravili mase za takšno revolucijo. Poleg tega pa tako strašni vojski, ki je vse uničila, tudi gospodarstvo ni bilo pripravljeno na tak prevrat: manjkalo je

vsega, orodja, strojev, sirovin, in mnogo tega je mogel dati le kapitalistični zapad. Potem je radi slabih letin in neurejenega prometa nastala v velikih pokrajinah strašna lakota in zopet se je morala obrniti Rusija na zapadne kapitalistične države. Tako je prišel boljše vizez v odvisnost od kapitalizma.

Toda komunistična misel je še vedno živa in komunistična volja je še vedno trdna.

Tako se dviga sila proti sili, proti nasilju kapitalizma nasilje komunizma.

Tu so narodi, pet let po svetovni vojski. In kje smo mi v tej strašni svetovni borbi?

Naša pamet, razsvetljena s svitom krščanskih načel, nam brani, da ne moremo ne s kapitalizmom ne s komunizmom.

Mi ne moremo prerekati resnice, ki jo oznanja komunizem, da bo kapitalizem ubil zlasti male narode, če ne bodo narodi ubili kapitalizma.

Kajpada se ubiti kapitalizem ne pravi ubiti industrijo, tudi ne veliko industrijo. Saj industrija sama po sebi še ni v slabem pomenu kapitalizem. Velika industrija se je začela s stroji. Orodje in stroji pa lajšajo človeško delo in trpljenje. Stari modrijani so sanjali o zlati dobi, ko bodo statve same snovale. Zakaj smo mi žalostni, ki nam statve res same snujejo? O, ne zato, ker je delo lažje in se več izdelava, ampak zato, ker imamo ob tej veliki produkciji manj ko prej. Tu mora tičati torej še neki drugi vzrok, ki od obilja pridelkov in izdelkov jemlje delovnim stanovom in daje le

nekaterim.

Ubiti kapitalizem se pravi še manj pobiti kapitaliste. Res je mnogo brezvestnih kapitalistov, res so zlasti izpočetka mnogi kapitalisti brezsrčno izkoriščali delavce, moške, ženske in otroke. Toda sedaj kapitalizem ni več toliko ravnanje tega ali onega podjetnika, kakor gospodarski sistem sam. Posameznik ne more več svobodno določati cen in plač. Posameznik naj bo še tako plemenit, ne more dosti preko mej splošnih gospodarskih zakonov. Ja lahko najboljši mož, toda pokoriti se mora tem zakonom, sicer bo propadel sam in bo z njim propadlo delavstvo. Seveda to niso zakoni božji, ampak brezsrčni zakoni amoralnega kapitalizma. Ako n.pr. mora podjetnik plačevati bankam po 15% obresti, je jasno, da se morajo te obresti izražati v cenah. Mi bomo imeli te cene za oderuške, in vendar ni ta podjetnik oderuh, saj mora sam plačevati oderuške obresti. A tudi ta in ta banka ni morda oderuška, saj obrestne mere ne določa sama, temveč določa jo vsaj v nekih mejah divja gospodarska konkurenca. Kdo je torej oderuh? Gospodarski sistem je oderuški in mi vsi s podjetniki vred smo sužnji tega sistema.

Ubiti kapitalizem se pravi ubiti mamonizem, ki se je utelesil v modernem gospodarstvu. Ker ta mamonizem ni nujno pohlep tega ali onega, dasi se je prvotno skotil iz pohlepa ljudi, ampak se izraža v nekih gospodarskih oblikah, zato tudi ne bo mogoče premagati kapitalizma, če se ne izpremene te oblike. Narodi bodo morali torej

preosnovati sodobni gospodarski red ali pravzaprav nered.

Toda če to priznavamo, na drugi strani ne moremo s komunizmom in socialno demokracijo. Ne pravimo, da bi ne bilo v teh poizkusih nič dobrega. Ne le, da tiči v obeh upravičen odpor proti kapitalizmu in globoko hrepenenje po boljšem družabnem redu, je tudi marsikatere njiju konkretna socialna poteza praktična in dobra. Toda v celoti ju moramo zavreči. S centralizmom in mehanizmom, predvsem pa z materializmom ni mogoče narodov osrečiti. Komunistični centralizem je tiranstvo, a materializem barbarstvo.

Zdrava socialna reforma mora ohraniti veselje za delo, a podrediti sebične koristim skupnosti. Ne torej centralizem in mehanizem, ampak samoupravna in združna organizacija, a pod socialno kontrolo, pod regulativno oblastjo celokupnosti. Toda tudi reforma gospodarskih oblik bo malo pomagala, če se ne bodo narodi obenem resno lotili tudi npravne reforme! Z materializmom, brez religije, brez večnih npravnih zakonov, brez zavesti npravne odgovornosti ne bo nikdar mogoče uveljaviti v človeški družbi žive socialne pravičnosti. A takšna, tudi internacionalna religija z večnimi načeli in silnim bogastvom npravnih moči je krščanstvo. Krščanstvo, ki je narodom edina rešitev za večnost, je tudi najsilnejša pomoč za častnost!

Častiti zborovalci! Katoliški shod ni zbor znanstvenikov – sociologov, ki naj bi preučeval vse podrobnosti potrebnih socialno-gospodarskih reform, ampak

zbor krščanskega ljudstva, ki se hoče v sodobnem socialnem razvoju razgledati zopet po velikih smernicah in po teh uravnati svoje delovanje. Te velike smernice so:

Prva: pravičnost in ljubezen. Res sta te dve besedi zelo splošni, toda bodimo prepričani, da je v njih dejstvom božja moč. Čim bolj bomo sami v svojem ravnanju uveljavili ljubezen in pravičnost, tem večja bo naša moč v boju zoper vsako izkoriščanje.

Druga, ki je s prvo v zvezi: potreba npravne reforme. Tudi možje, ki so do zadnjega časa pojmovali vse gospodarstvo le preveč materialistično, bolj in bolj spoznavajo, da človeštvu ni rešitve, če ne bodo zopet, kakor prvi eden izmed njih (Werner Sombart), Bog in vest in npravne norme temelj, na katerem bo človeštvo gradilo svoje gospodarstvo. Zlasti se mora uveljaviti bolj in bolj splošno npravno načelo božje postave: Šest dni boš delal, sedmi dan boš počival.

Tretja: Gotovo je pa tudi, da se mora splošno načelo socialne pravičnosti dejansko izraziti v nekih npravnih, socialnih in gospodarskih oblikah, če naj se razmere stalno uredijo in izboljšajo. Socializacija, kolikor ne pomeni nič drugega kakor socialno podreditev sebičnih gospodarskih koristi posameznikov koristim celokupnosti, je neobhodna zahteva družabne obrambe proti egoizmu kapitalizma. Konkretnih oblik je več mogočih. Naloga sociologov, socialnih ekonomov, socialnih praktikov in politikov je, da zamislijo oblike,

ki bi v dejanskih razmerah najpreje in najboljše privedle do zaželenega cilja. Če so te oblike sicer v soglasju z nraavnimi zakoni, z zakoni pravičnosti in ljubezni, jih krščanstvo prepušča svobodni izberi. Mnogo tega, kar se tako zamisli, je bolj načrt na poizkus, nego li gotova in nedvomljiva oblika. Nič ne de. Tudi v socialnem in gospodarskem življenju se mnogokrat le s poizkusi pride naprej. In če se ta ali oni poizkus ponesreči, je tudi taka izkušnja pot do boljše oblike. Zato krščanstvo ne zameta raznih takih poizkusov, tudi ne, če so jih zamislili socialni demokratje ali boljšeвики (kakor so n.pr. obratni delavski sveti, gospodarski odbori itd.).

Po teh velikih smernicah so zasnovane resolucije, ki jih je postavil socialni odsek za vodilo našega socialnega ravnanja in delovanja.

Častiti zborovalci! Slovenci smo majhen narod. Tudi vsa naša jugoslovanska država je majhna država. Ni misliti, da bi mi sami premagali kapitalizem ter ustanovili človeštvu pogoje za lepšo bodočnost. Toda pripravljamo lahko vendarle tudi mi

po svoje to srečnejšo dobo. Marsikako socialno zlo doma že sami lahko odpravimo, marsikaj dobrega z marljivim izobraževalnim, vzgojevalnim, socialnim in gospodarskim delom sami lahko napravimo. Brez organizatoričnega dela po posameznih pokrajinah in državah bo vse govorjenje o zmagi nad kapitalizmom prazno!

Zgledi imajo moč tudi na zunaj. Mi doživljamo novo dobo krščanskega bratstva med narodi. Tako lahko vplivamo idejno tudi na druge narode, kakor drugi narodi vplivajo na nas. Počasi, počasi bodo vendarle začele zmagovati tudi v velikem svetu krščanske socialne ideje. Seveda ne vemo, morda pridejo prej na narode in države še težke preizkušnje, morda krvave socialne revolucije. Toda ne bojmo se: Stat crux, dum volvitur orbis. Če bodo narodi imeli oči uprte v križ, bo iz svetovnega prevrata vendarle vstal nov, srečnejši rod, novo, srečnejše človeštvo. To pa vedimo: če sine ta lepša doba, da bo sinila le iz krščanstva. Zato bodi tudi pri socialnem delu naša prva in zadnja misel – K r i s t u s !

Zmaga laži nad resnico

Za soboto, 13. oktobra 2007, je bilo napovedano: V Mančah v Vipavski dolini odkritje kipa banu dr. Marku Natlačenu ob 65 letnici njegove tragične smrti. Po tej napovedi pa se je začela gonja. Najprej se je oglasil predsednik ajdovskih in vipavskih borcev Božo Novak, češ, da je postavev spomenika nekdanjemu banu Dravske banovine dr. Marku Natlačenu, sicer rojenemu v Mančah, na javnem zemljišču sporna, saj gre za narodnega izdajalca, ki je kmalu po okupaciji in priključitvi Ljubljanske pokrajine k fašistični Italiji v imenu meščanskih strank poslal Mussoliniju – Duceju zahvalno spomenico, ki je napisana v izredno vljudnostnem tonu... saj besede kot so: lojalnost, vdanost, zahvalnost zanesljivo niso ponazarjale mišljenja večine Slovencev, še manj pa Primorcev,

Zgodovinska resnica

Dr. Boris Mlakar, strokovnjak za zgodovino druge svetovne vojne na Inštitutu za novejšo zgodovino, je ob teh očitkih dejal, da je bil v ljubljanskem časopisju objavljen ponaredek Natlačenovega pisma. »Originalno pismo, ki je nastalo pod prisilo visokega italijanskega komisarja, je bilo sicer

vljudno, a ne tako ekstremno, da bi ga zaradi tega mogli imenovati izdajalec,« in dodal, da je bil Natlačen »predstavnik oblasti, ki je deloval skladno s takrat veljavnimi mednarodnim vojnim pravom ob predaji oblasti.« Zatrnil je tudi, da je bil Natlačen v svojem času vidnejši član pomembne politične stranke, SLS, ter tako v tedanji družbi pomemben ud. »Potrebno se je vprašati, kdo je bil zaradi njegovega delovanja oškodovan, prikrajšan ali celo ubit,« je poudaril in dodaja, da je bil Natlačen »tipičen meščanski politik stare šole, ki Slovencem ni želel škodovati, ampak se je zgolj oportunistično prilagodil«. Dodal je, da je to dejanje »lažje bolj celostno razumeti v luči dejstva, da je Natlačen ob svojem prvem obisku Rima poročal o nasilju, ki so ga nad slovenskim narodom na Gorenjskem in Štajerskem izvajali nacisti, tudi izseljeniški vladi«.

Na odkritje spomenika Natlačenu so se odzvali tudi v Društvu za negovanje rodoljubnih tradicij TIGR Primorske. Postavljati spomenik ali spominsko obeležje na Primorskem nekomu, ki je poslal zahvalno pismo Duceju, potem ko je ta že četrto stoletja s »svojimi fašističnimi hordami izvajal teror in raznarodovalno politiko nad Slovenci,

pomeni slaviti nekoga, ki je zanikal boj primorskih rodoljubov, duhovnikov, učiteljev, trpljenje in ponižanje upornega primorskega prebivalstva in organizacijo TIGR«, je za STA povedal predsednik društva Marjan Bevk. »Ti, ki danes postavljajo ta spomenik, pa zasmehujejo boj, trpljenje in žrtve primorskega ljudstva od konca prve svetovne vojne do osvoboditve, organizacijo TIGR in primorske partizane ter priključitev Primorske matični domovini,« je bil oster Bevk.

»Koordinacija združenja borcev NOB« iz Ajdovščine, Vipave, Idrije, Cerknega, Nove Gorice in Tolmina je izdala celo sporočilo, v katerem je zapisala, da je bil Natlačen Primorec le po rodu, ne pa tudi po duši. Ker je okupator kot posledico umora izvedel likvidacijo 24 talcev, ki so jih Italijani postrelili pred banovo hišo potem, ko je v njej komunistični atentator umoril dr. Natlačena, takrat v Sloveniji najvišjega slovenskega politika, pripisujejo žrtve njemu. Seveda pa jih imajo na svoji duši komunisti, organizatorji atentata.

Pritisk je bil dovolj močan, da so se mu uklonili slovenski politiki, ki naj bi sodelovali pri odkritju spomenika, ne nazadnje pa tudi župan občine Vipava, ki je prvotno pristal na predlog, domačina, sedaj v Ljubljani živečega Mirka Kovača (člana SKI), da se spomenik postavi na javnem prostoru.

Dr. Marko Natlačen se je rodil se je leta 1886 v Mančah pri Vipavi. V Gorici je obiskoval gimnazijo in nadaljeval šolanje v Ljubljani. Bival je

v Alojzijevišču, kamor so sprejemali najboljše dijake. Po končani gimnaziji je leta 1907 odšel na Dunaj študirat pravo. Promoviral je leta 1912. Nato je bil pravnik in od leta 1919 samostojni odvetnik v Ljubljani. Deloval je v katoliških študentskih organizacijah, bil predsednik Slovenske dijaške zveze, aktiven v Slovenski krščanski zvezi in pri Orlu, pri katerem je bil v letih 1925–1927 predsednik.

Leta 1926 je bil izvoljen za podpredsednika SLS in s tem je postal za predsednikom dr. Antonom Korošcem drugi človek največje slovenske stranke. Bil je v skupščini ljubljanske Oblasti in predsednik oblastnega odbora. Prvo leto kraljeve diktature leta 1929 je bil komisar tega odbora, vendar je že novembra istega leta predal svoje posle od kralja imenovanemu Sernecu in se umaknil z vseh javnih funkcij. Nato je delal v kulturnih organizacijah in bil predsednik Katoliškega akademskega starešinstva. Potem ko je vodstvo SLS leta 1932 razglasilo Ljubljanske punktacije z zahtevo po večji avtonomiji Slovenije, je beograjski režim aretiral vodje SLS in med njimi tudi dr. Natlačena. Leta 1933 ga je konfiniral v Bilečo, nato v Gacko in Sarajevo, od koder se je vrnil šele po 21 mesecih.

Septembra 1935 je bil imenovan za bana Dravske banovine. Izkazal se je kot sposoben upravitelj, ki je zavzeto skrbel za gospodarski napredek, socialne in civilne potrebe in kulturni razvoj prebivalstva Dravske banovine (Slovenije).

Še vedno so se čutile posledice velike ekonomske krize. Prizadeto je bilo predvsem kmečko prebivalstvo. Moratorij na dolgove je zahteval sanacijo bančnega sistema, ki jo je banovinska uprava aktivno podprla.

Gospodarska rast je omogočala številne projekte na kulturnem in narodnem področju: ustanovitev glasbene akademije, izdajanje zbornikov ob obletnicah pomembnih Slovencev (med njimi izdaja umetniških zbornikov Groharja in Jakopiča) in predvsem gradnja Narodne in univerzitetne knjižnice. Že kot bivši oblastni predsednik se je Natlačen zavzel za Društvo znanosti in umetnosti, ki je bilo predhodnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Pozneje je za SAZU odkupil Robidovo knjižnico. Z dr. Antonom Korošcem je bil v prvi obrambni vrsti ob beograjskih grožnjah mladi ljubljanski univerzi.

Nov zagon je dobila modernizacija ter izgradnja cestnega omrežja. Pospeseno se je izvajala tudi elektrifikacija celotnega ozemlja banovine. Ker je Dolenjska s Suho krajino veljala za manj razvito, je ban prav tam podprl številne projekte elektrifikacije in vodooskrbe.

Ob napadu treh okupatorjev na Slovenijo je na banu Natlačenu ležala vsa teža novih časov in hudih preizkušenj. Le malo pred tem je umrl dr. Anton Korošec, ki je bil pred tem dve desetletji najpomembnejši slovenski politik. Na sam dan okupacije je bil v Beogradu med bombardiranjem ubit dr. Franc Kulovec. Še pred napadom se je v tujino umaknil

dr. Miha Krek, ki je takrat postal najvišji slovenski politik. Tako je dr. Natlačen naenkrat ostal sam in »na čistini« pred novo fronto, ki sta jo sestavljali dve veliki nasilni ideologiji: nacifašizem in komunizem. Obe sta se med vojno srečali in se odlično dopolnjevali. Proti takšnemu uničevalnemu stroju ni imel nihče nobene možnosti.

Seveda je dr. Natlačen od prve ure okupacije reševal, kar, oziroma, kolikor se je sploh reševati dalo. Iz njegovega podrobnega poročila, ki ga je napisal poleti 1941, in je bilo v Sloveniji vse do pred nekaj leti neznano, in je še danes znano le redkim (objavljeno je bilo leta 2001 v strogo strokovni publikaciji *Prispevki za novejšo zgodovino* in leta 2006 ponatisnjeno v knjižici *Ban dr. Marko Natlačen*, ki jo je sestavil Mirko Kovač), se zelo jasno vidi izjemna težavnost razmer, v katerih se je znašel kot ban, kot politično-upravni vodja Slovencev. Najprej je moral reševati razmere med umikom jugoslovanske vojske, potem med prihodom okupatorja v Ljubljano, potem pa je poskušal vplivati na italijanskega okupatorja, da bi se do okupiranega naroda obnašal čim bolj prizanesljivo, vendar dosti ni mogel storiti, saj so okupatorji začeli hitro izvajati popolno oblast in nasilne ukrepe proti narodu.

Na sam dan napada, 6. aprila 1941, je s pripadniki vseh legitimnih strank v Ljubljani ustanovil Narodni svet, kot najvišje politično telo. Sestajal se je vsak dan, dokler ga Italijani 17. aprila niso ukinili. 26. maja so Italijani

ustanovili konzulto, v kateri so bili tudi predstavniki slovenskih oblasti. Že na prvi seji konzulte, 3. junija, je visoki komisar Grazioli, najvišji politični predstavnik okupatorja v Ljubljani, določil, da bo konzulto 8. junija v Rimu sprejel Duce. (Mussolini). Na sprejemu je Natlačen Mussoliniju izročil spomenico z izčrpnim besedilom o nasilnem ravnanju nemškega okupatorja, in ga prosil za pomoč. Srečali so se tudi s papežem, ki mu je Natlačen prav tako izročil spomenico o nemškem nasilju nad Slovenci.

Natlačen je Graziolija večkrat prosil, naj bo prizanesljiv do Slovencev in naj izpusti aretirane Slovence. Ker so bili Italijani gluhi na njegove predloge in prošnje, je iz konzulte izstopil in se umaknil v zasebnost, saj s svojo prisotnostjo v konzultu ni hotel več dajati legitimitete Italijanom. Dokler je verjel in upal, da bo s svojim angažiranjem lahko vplival na obnašanje okupatorja, je to počel, takoj ko pa je ugotovil, da nima nobene moči, se je umaknil.

Že med vojno so komunisti, in tudi nekateri drugi, Natlačenu očitali, da je kolaboriral z okupatorjem. Pri tem imeli so seveda imeli svojo računico, saj so komaj čakali, kako bi lahko svoje nasprotnike in kasnejše žrtve čim bolj oklevetali z očitki o narodnem izdajstvu. Še posebej vpadljivo je bilo potovanje v Rim in tako imenovani »poklon«
Mussoliniju ter besedila »zahvale«, ki so v zvezi s tem nastala. Vse to je Natlačen natančno pojasnil v svojem poročilu, v katerem je razložil vse okoliščine

obiska in teh besedil. Bistvo vsega tega je bilo, da je poskušal pomagati narodu, katerega legalni in legitimni vodja je bil, da bi čim manj čutil pogubne posledice okupacije in vojne. Po drugi strani pa ga je okupator ves čas postavljaj pred dejstva, od obiska, do prirejenih izjav, ki so šle v javnost, ne da bi mogel Natlačen na to kakor koli vplivati. Takoj, ko je spoznal, da okupator z njim manipulira in da vodi svojo propagandno igro, se je umaknil.

Natančno branje takratnih dogodkov in razmerij sil pokaže, da pri dr. Marku Natlačenu nikakor ne moremo govoriti o nedovoljeni kolaboraciji, ki mu zagovorniki revolucionarnih izročil še vedno očitajo. To čemur oni rečejo kolaboracija, in kolikor je te »kolaboracije«
bilo, je bil izjemno nevhvaležen poskus pomagati svojemu narodu in prav nič drugega. Vse ostalo, trditve, da je bil kolaborant in narodni izdajalec, so podla podtikanja komunistov, ki so jim ta podtikanja koristila že pri njegovem umoru, danes pa so to neodgovorna govoričenja tistih, ki jih resnica sploh ne zanima, zanima pa jih kulturni boj proti, po njihovem prepričanju, političnim oziroma celo ideološkim nasprotnikom. Gre torej za umazan politični boj, ki traja že od leta 1941.

V soboto, 13. oktobra, je preteklo 65 let, ko so leta 1942 komunisti poslali na Natlačenov dom v duhovnika preoblečenega morilca Franca Stadlerja-Pepeta, ki je Natlačena ustrelil v tilnik. Tega atentata je bil najbolj vesel

vodja komunistične revolucije Edvard Kardelj. Do takrat je VOS, ubijalska organizacija Osvobodilne fronte oziroma Komunistične partije Slovenije, ubila že več sto Slovencev; Natlačen je bil med največjimi »ribami«. Po vojni je komunistični režim zločinca Stadlerja proglasil za »narodnega heroja«.

Edini cilj komunistov na začetku okupacije Slovenije je bil zasedba oblasti, glavno sredstvo kako priti do tega cilja pa je bil z lažjo opravičen umor.

Kljub kapitulaciji politikov spominska slovesnost v Vipavski dolini ni odpadla. Kot je bilo načrtovano, je bila dopoldne najprej maša v božjepotni cerkvi Marije tolažnice žalostnih v Logu pri Vipavi, po maši pa pred cerkvijo spominska slovesnost. Organizator slovesnosti, Mirko Kovač, je v ta namen pred cerkvijo razstavil tudi kip dr. Marka Natlačena, ki mu zaenkrat ni bilo usojeno, da bi stal v njegovi rojstni vasi Mančah. Na slovesnosti sta spregovorila prof. Justin Stanovnik in Anton Drobnič, predsednik Nove slovenske zaveze. Justin Stanovnik se je osredinil na vprašanje zakaj so komunisti na začetku vojne ubili Natlačena. Veliko so ubijali, je dejal. Uboj človeka pa je bil zanje na eni strani način, kako se človek zaveže neki ideji in skupnosti, na drugi strani pa so s tem hoteli pokazati, da so nad vsem, da so pripravljeni absolutno na vse. Ob teh umorih so bili ljudje presunjeni. Natlačen je, bil, kot je poudaril Stanovnik, prvi človek slovenske politike in je tako predstavljal

določeno slovensko kulturo. Z njegovim umorom so komunisti pokazali, da bodo s to kulturo obračunali. Natlačena so ubili komunisti, ki so bili preoblečeni. Vso vojno so se preoblečili v NOB in to počnejo še danes. Natlačenov morilec pa je bil preoblečen v duhovnika.

Stanovnik je spomnil še na eno značilnost današnje Slovenije. V njej je dvoje vrst znamenj: mučeniška in zločinska. Kdo se bo polastil Slovenije, se je vprašal, ali bo to zemlja zločincev ali zemlja mučenikov?

Anton Drobnič, predsednik Nove slovenske zaveze, je spomnil na besede predsednika zveze borcev Janeza Stanovnika, češ, da je Natlačena za kolaboracionista obsodil narod. Kateri narod, se je vprašal. Spomnil je na odlok z dne 16. septembra 1941, s katerim so se komunisti polastili naroda. Narod so oni (partija). In ta »narod« je prepovedal drugemu delu naroda, da se spomni svojega voditelja. Prepovedali so, da opravimo svoje dejanje spomina in ljubezni. Dosegli so, da so se politiki ustrašili. Celotisti, ki so nasledniki bana Natlačena. Spomnil je tudi na besede Justina Stanovnika, da sovraštvo naj ne seže preko groba, in k temu dodal, da so leta 1946 komunisti s svojim sovraštvom segli celo globoko v grobove, ko so izkopali kosti dr. Marka Natlačena, njegove žene in dveh sinov in jih uničili. »Danes hočejo uničiti tudi spomin nanj,« je poudaril Anton Drobnič.

ZMAGA LAŽI NAD RESNICO

Misel iz proglasa Narodnega sveta, ki ga je vodil dr. Marko Natlačen, ob pričakovanju okupatorske zasedbe 10 aprila 1941:

.....
Drugi največji greh bi bil denunciantstvo, ki je nezdržljivo s človekovindostojanstvom. Denuncijantstvo je tako težek greh, ki ga narod ne more nikdar odpustiti. Zato naj med nami ne bo denuncijantov.

.....

Odlomek iz pisma dr. Marka Natlačena Visokemu komisarju Emiliju Grazioliju, 18. sept 1941.

.....
zgodilo se je, da je bilo tiste dni v zaporih okrajnega sodišča Črnomlju, kjer je prostora za največ 18 oseb, zaprtih nič manj kot 80 ljudi, dočim so zopet drugi morali v kasarni ležati na golem cementu.

Zgodilo se je celo, da so v samem Črnomlju zaprli župana in načelnika Okrajnega cestnega odbora Klemenca, v Adlešičih pa župana Štravsca, dočim se šef železniške postaje v Črnomlju Korošec še danes nahaja v zaporu. Splošno javno prepričanje pa je, da med vso množico ljudi, ki jim je bila odvzeta svoboda, ni iskati nikakega krivca.

Ni si mogoče misliti javnega reda, kjer ni prave varnosti. Serva legem et lex servabit te. Kjer je omajana vera v veljavnost tega načela, so omajani temelji javnega reda. Ako ljudje izgube vero, da se jim ne more nič zgoditi, ako se niso pregrešili zoper zakon, je izgubljeno tudi vsako zaupanje v državno oblast. Žalostnih dokazov, kako resnična je moja trditev nudi v sedanjem času v izobilju naša soseščina. Mirni in pošteni ljudje beže v strahu za svojo svobodo in svoje življenje, čeprav niso sami nič zagrešili, v gore in gozdove, kjer se pridružijo takozvanim »partizanom« Tako nastaja in raste komunistična fronta.

Z največjejo zaskrbljenostjo in trpkim obžalovanjem gledam, kako so se poslednji čas začele izvajati podobne policijske metode tudi na ozemlju Ljubljanske province.

To mi je dalo povod k odločitvi, da odklonim od sebe tudi videz, da bo za tako zgrešeno upravno postopanje hotel nositi v očeh javnosti soodgovornosti.

To so bili v glavnem razlogi, ki so me napotili, da podam ostavko na mesto člana v pokrajinskem svetu.

Prosim Vašo Ekscelenco, da sprejme to moje pojasnilo blagohotno na znanje, obenem z zagotovilom mojega odličnega spoštovanja

Dr. M. Natlačen s.r.

Po Demokraciji (okt. 2007) in knjigi: Mirko Kovač, Ban dr. Marko Natlačen, ob stodvajsetletnici rojstva, Salve Ljubljana 2006. Priredil F. Cvelbar.

Justin Stanovnik

Govorimo, torej smo*

(Ob Slovenskem zborniku 2007, ZZB NOB junij 2007)

Pričakovali nismo veliko več, vendar nas je totalitarna poškodovanost, ki veje iz 41. prispevkov** posvetovanja *Narodnoosvobodilni boj v slovenskem narodnem spominu* globoko presenetila. Zgodovina je avtorje matirala, ali pa so (nekateri) pristopili, ko je bila partija že končana, vendar se od šahovskih desk niso umaknili, ampak so se zatekli k varianti Descartesovega stavka ter sebi in svetu oznanjajo: »Govorimo, torej smo!«

Vseh prispevkov nismo prebrali, njihova temeljita analiza bi zahtevala obširno študijo, ki gotovo presega možnosti Nove slovenske Zaveze. Nekaj novega smo izvedeli le ob preletu statističnih ugotovitev dr. Vlada Miheljaka, ki je pri srednješolski mladini ugotovil, uravnoteženo mnenje, da je komunistična revolucija predstavljala večjo nevarnost, kot okupacija.

Prispevki o partizanskem zdravstvu so nam že po nekaj vrsticah povedali, da zasledujejo svoja specifična zanimanja in jih zato lahko preskočimo (če seveda odmislimo okoliščino, da nobeden od treh zdravnikov ni imel za primerno omeniti partizanskih pokolov domobranskih

ranjencev). Ob nekaterih besedilih pa smo se nekoliko dlje zadržali pri tistih točkah, ki so se izkazale za rekurentna mesta boljševiske spominke prakse.

Najprej pa načelno o naslovu, odnosno podnaslovu. Ta se glasi: *Narodnoosvobodilni boj v slovenskem narodnem spominu*. (Tako v ovojnem in glavnem podnaslovu, v kataložnem zapisu pa so narodov spomin spremenili v narodnega.) Kot naslov, je tudi podnaslov izrazito pollaščevalski. Zbralo se je enainštirideset ljudi in slovesno – v naslovih – izjavilo, da je njihovo spominjanje nekega dogajanja že spominjanje vsega naroda.

To je tradicionalna boljševiska poteza, enakovredna na primer tisti, s katero se je partija leta 1941 polastila izključne pravice do rezistence. V tem pollaščevalskem duhu je leta 1942 izšel Slovenski zbornik, petinšestdeset let pozneje pa Slovenski zbornik 2007. Torej: la lotta continua – boj gre naprej.

Že uvod daje slutiti, da knjiga ne bo napor k globljemu razumetju nekega časa, ampak zbornik proklamacij in ideoloških zaklinjanj. Take stavke je mogoče pisati o vsakem gibanju in

zato za zahtevnega bralca, na primer za resnega zgodovinarja, ne pomenijo dobesedno nič. V uvodu je tudi že nekaj trditev, ki ne morejo, da ne bi iritirale bralca s svojo nedognanostjo. Ko na primer pisec pravi, da je Chirac obsodil holokavst kot »perverzijo duha in zločin proti resnici«, ni začutil, da ga tolče po zobeh zatajeni slovenski genocid. In ko smeši nekatere zgodovinarje, da »s spremembo političnega režima stoodstotno spreminjajo svoje ocene«, mu ne šine v glavo, da je to po totalitarnem režimu, ki se je poleg vsega še specifično utemeljeval na zgodovini, nujno in neizbežno.

Dr. Janko Pleterski že v naslovu svojega prispevka govori o »narodnoosvobodilnem boju«. Boju, ki je narodu prinesel polstoletno diktaturo totalitarnega tipa, pripisovati narodnoosvobodilnost, je napad na jezik ali zlorabajezika. Po maju 1945 so bili vsi evropski narodi osvobojeni italijanskega in nemškega okupatorja, razumljivo tudi slovenski; tako imenovani enobe je imel eno samo vlogo: da je preko rezistence poskrbel za specifično diferenco, ki je potem obvladovala povojno Slovenijo: totalitarno diktaturo, ki je človek, ki govori katerega od človeških jezikov, ne more imeti za rezultat osvobodilnega boja. Taki manipulaciji z jezikom bi Chirac morda rekel »perverzija duha«.

Pleterski pripisuje slovenskim katoličanom začetni kolaborantski vzgon ali instinkt. Zato, pravi, je bila prisotnost komunistov zanje »najbolj dobrodošla in največja sreča«, saj

sicer za svojo kolaboracijo ne bi imeli nobenega alibija. Tega, čemur Pleterski pravi kolaboracija, brez partizanov »na terenu« seveda ne bi bilo. Katoličani so bili skozi vso zgodovino nosilci slovenske kulturne, politične in narodne samobitnosti. To je tako znano, da je moralo kdaj priti na ušesa tudi akademiku dr. Pleterskemu. Kaj ga torej žene? Od kod to sovraštvo? Ali komunisti res tako težko prenašajo svojo porazenost?

Da bi zmanjšal vlogo komunistov na čim manjšo možno mero, se Pleterski poslužuje raznih manevrov stilne profilakse. Za komuniste, »kolikor je njihovega delovanja bilo«, izvemo, da so kdaj pokazali, da imajo svoje »socialnorevolucionarne cilje« in da so se kateremu od njih kdaj pa kdaj »tudi približali«, a vse bolj slučajno in kakor v odsotnosti duha. Če ob tem pomislimo, da so tako med vojno kakor tudi po vojni z vso monstroznostjo postavljali totalitarno boljševisko državo, z voljo, ki je presegala vse, kar se je kdaj v tej deželi hotelo, začutimo, da je moral pri tem preslišati obupno vpitje boginje Klio. Boginja Klio! Le kaj si je morala misliti ob »hudodelskem, prostovoljnem sodelovanju v vojskovanju držav, ki so napadle narod Slovencev«? Boginja Klio je izobrazena gospa in veliko da na jezik. Betežnost te formulacije seveda ni slučajnost, ampak je nastala iz junaške volje za reševanje nerešljivih reči, ki se je nujno spremenila v muko. Eden njegovih reševalnih podvigov je tudi ta, da obstoj »demokratsko nekontroliranih nosilcev komunističnega totalitarizma«

razloži – in hkrati opraviči – z obstojem »nosilcev katolicističnega klerikalnega totalitarizma«. Izumi prof. Pleterskega bi res zaslužili večjo pozornost, kot jim jo more dati kratek zapis v Zavezi. Kateri nosilci totalitarizma pa so že bili kdaj demokratično kontrolirani? Bolj važno pa je tu seveda to, da za katoliški totalitarizem na svobodnem znanstvenem trgu ne bo našel kupca. Katoliška Slovenija, če ji kdo že hoče tako reči, je poznala delitev oblasti, pluralno demokracijo, tržno gospodarstvo in zasebno lastnino, pravno delovanje državnih institucij – kar vse so boljševiki nemudoma odpravili in s tem dokazali, da jim pritiče atribut totalitarizma. (Boljševiki pa v katoliški Sloveniji niso bili prepuščeni k upravljanju hiše, ker so trdili, da bodo, če dobijo moč, hišo zažgali. Dr. Pleterski bi moral to razumeti.)

Dr. Ljubo Bavcon je pravnik in je sklenil premisliti enobe v luči svoje stroke. Najprej pa je napravil red med knjigami, ki poročajo o stanju, ki ga bo izvedensko ocenil. To je naredil apodiktično in razsojevalsko. Knjige dr. Tamare Griesser Pečar prinašajo »izkrivljeno podobo o dejstvih«, knjige Marjana Žnidariča in dr. Petra Vodopivca pa poročajo »objektivno kritično in koncizno«. Toliko da vemo, komu se je dal informirati. Nazadnje pa je vendar tako, da nikoli nismo do kraja gotovi, ali je Bavcon sam, za svoje ideološke potrebe, posegal nazaj v medvojne razmere, ali pa je o njih bral v knjigah, ki o njih poročajo »objektivno kritično in

koncizno«. Vemo pa vseeno, da tisti, ki trdi, da »na ozemlju Slovenije med drugo svetovno vojno ni potekala državljanska vojna«, to dela le tako da v svoji redakciji medvojne stvarnosti zamolči enoletno teroristično pripravo na boljševiško agresijo, ki je po podatkih s strani 323 zahtevala že leta 1941 vsaj 117 žrtev (do nastopa vaških straž pa okrog 1400). Pa tudi, ko tega terorja ne bi bilo! Kdo more prisiliti ljudi, da se bodo bojevali proti eni obliki totalitarizma samo zato, da bodo izročeni drugemu. In ker ni bilo nobenega »osvobodilnega« terorja in nobene nujnosti braniti življenje in v tradiciji pridobljene kulture in ni bilo nobene državljanske vojne, je ostalo samo še »vsestransko sodelovanje domačih okupatorjevih pomagačev« z okupatorji – iz čistega veselja, iz čiste pokvarjenosti, iz čiste izdajalske sle. To je tistih duh, ki je Josipu Vidmarju dal govoriti o »nečisti krvi«, ki jo je treba odstraniti iz telesa. Nazadnje smo pri rasizmu. In vendar pravijo isti ljudje, da povojne moritve ne razumejo.

Obenem pa tudi pri Bavconu opažamo tiste pomanjkljivosti, ki jim podlegajo skoraj vsi, ki so se v tem zborniku odločili, da sporočijo narodu, kako se mora spominjati svoje preteklosti. Nagibamo se k temu, da bi to pomanjkljivost razumeli kot obliko totalitarne poškodovanosti – kot degeneracijo asociacijskih refleksov, ki jih narekuje normalni jezik, se pravi neideološki jezik. Ko nas Bavcon spominja na to, da ima prebivalstvo »pravico do upora, kadar

postaneta tiranija in nasilje neznosna« (»po splošnih načelih civiliziranih narodov«), bi moral takoj razumeti, da mora tudi dolenskim in notranjskim kmetom priznati pravico, da svoje puške legalizirajo pri okupatorju, ko sta »tiranija in nasilje postala neznosna«. Ali ko pravi »Jasno je, da se vsako politično in oboroženo gibanje bori za oblast«, ali ni s tem opravičil vsako nasilno prevratništvo, tudi SA in NSDAP, ki sta demontirala weimarsko republiko. Ko pravi Bavcon »jasno je«, hoče reči s tem, da ima vsako politično in oboroženo gibanje pravico, da se bori za oblast. Čisto vsako »politično in oboroženo gibanje« pa »po splošnih načelih civiliziranih narodov« nima pravice do oblasti. Italijanske rdeče brigade, nemška frakcija rdeče armade, bolivijska sijajna pot, muslimanska Al Kaida, vsa ta gibanja te pravice na primer nimajo.

Podobno velja za okoliščine, s katerimi Bavcon dokazuje, kako je enobe pridobival »tako legitimnost kakor postopoma tudi legalnost«. To je bil na primer 16. september 1941, ko je partija preko OF uzurpirala izključno pravico do rezistence in obenem napovedala na nepokorne odprt vosovski pogon. Zlasti pa vidi velik uspeh na poti do »legitimnosti in legalnosti« v kočevskem zboru oktobra 1943. Tam je neka samozvana vstajniška skupina sprejela določena ambiciozna besedila, ki niso imela nobene veljave razen tiste, ki jim ga je dajalo nasilje. (tem priča izjava s prvega zasedanja SNOOS-a iz

februarja 1944, da se NO gibanje bori za: zakonitost, enakopravnost ne glede na spol, narodnost in raso, svobodo vesti, besede, tiska, zborovanja in združevanja; nedotakljivost osebnosti in stanovanja, pravico do dela, oddiha in starostne preskrbe.)

A v središču te zgodbe je sodni proces, ki ga je partija sredi kočevskega zbora uprizorila svojim nasprotnikom. V samoti in gluhosti kočevskih gozdov jim je zrežirala pošastno norčijo, v kateri so dvajsetim – dozdevno bolj krivim – sodili in jih šestnajst usmrtili, nekaj sto – dozdevno manj krivih – pa so enostavno postrelili, ne da bi jim »sodili«. S tem so boljševidi dokazali, da ne poznajo razlike med sodnimi in nesodnimi usmrtitvami – da ta distinkcija prihaja iz neke druge kulture. Ko Bavcon na koncu obžaluje, da vrnjeni domobranci niso bili deležni »poštenega sojenja«, kot ga je partija zmogla v kočevski jeseni 1943, ampak so bili pomorjeni brez »sodbe«, začutimo, da smo prišli ne do roba mogočega, ampak do roba nemogočega. Kaj so morali ti pisci doživeti, da so se vdali taki arogantnosti?

Na koncu še o tem, da so bili domobranci, če je bil sporazum Tito-Šubašič legitimen, »dvakratni izdajalci«. Sporazum Tito-Šubašič ni bil legitimen. Morda je bil, spričo pravnih in političnih relaciji tedanje stvarnosti, legalen, a legitimen ni mogel biti. Ko je kralj Peter II nanj pristal, je, čeprav je bil k temu prisiljen, naredil nekaj, kar mu je vzelo pravico, da bi bil kralj še naprej. Ko so Slovenci leta 1918 stopili

v skupnost, ki se je pozneje imenovala Jugoslavija, so to storili, tako kot drugi tako imenovani jugoslovanski narodi, z neko nikjer zapisano predpostavko: da bo nova država ostala v okviru kulture, ki je veljala za tedanjo Evropo. S sporazumom Tito-Šubašič pa se je vzpostavilo stanje, za katero se je z vso možno gotovostjo vedelo, da bo končno pripeljal Jugoslavijo v stanje, da bo v Evropi samo še geografsko. S tem dejanjem je suveren nehal biti suveren in njegovi državljani odvezani prisege in lojalnosti.

Dr. Božo Repe je problematiziral revizijo zgodovine in – res brez potrebe – ponovno vpraševal, zakaj je potrebna. Ne bomo mu razlagali! Sicer pa se ne moremo znebiti vtisa, da je nekoliko v zadregi. To sklepamo po tem, da se ne umiri in osredotoči na Slovenijo, ampak plava sem ter tja po bazenu in se, ko se že zdi, da se je obrnil k nekemu cilju, nenadoma zaradi ne vem katere domisljice obrne in že ga vidimo čofotati nekam drugam. Z olajšanjem si torej včasih rečemo, pa se le vidi, da je profesor, a si že v naslednjem trenutku, če slučajno zadene na enobe, nadene skavtsko bluzo in začne komponirati v molu. Hkrati pa vidimo, da se tudi pri njem pojavljajo težave z asociacijami. Ko omeni Janševo zahtevo, naj vsak pometa pred svojim pragom, se, ne da bi pomislil, na neko tradicijo, ki je to počela desetletja takorekoč institucionalno, razburi: »A kaj storiti, če nekdo pometa pred tvojim pragom, pred svojim precej bolj zasmetenim, pa ne?« In ko omeni,

da so danes, v času vsesplošnega revizionizma, eni »bolj všečni oblasti (in zato primerni za razne funkcije)«, ne sliši, da ga jezik nazaj sprašuje, ali so bili takrat, ko je gospa Šentjurčeva izbirala kandidate za svoj zgodovinarski krožek na cekaju, vsi enako »všečni«.

A o teh stvareh govorimo zato, da pokažemo, kako utrudljiv postaja počasi ta zbornik. Zresnimo se spet, ko opazimo, da ima dr. Božo Repe optične probleme, nekakšne težave s perspektiviko. Medvojno dogajanje se mu prikazuje v naslednjem zaporedju: »okupacija – kolaboracija – odpor – revolucija«. Razpored dogajanj je seveda zelo važen, saj določa strukturo celotne zgodbe, a ta, o katerem govori Repe, gotovo ni tak kot nam ga je predstavil tukaj. Morda mu ga je sestavil kak Descartesov nagajivi genij, a mi se bolj nagibamo k hudobni misli, da je proizvod apologetične malverzacije. In namesto da bi pisec po tem nelepem dejanju po prstih odšel, nam, odhajajoč, še vrže čez ramo, da je tak razpored »kronološko dokazljiv«. Glede tega, da so tudi v Sloveniji tako kot v drugih državah, na Poljskem, v Franciji, v Italiji, v Grčiji, obstajali pogoji za »podobno raznolikost odpora«, mu ne moremo reči drugega kot to, da bi lahko vedel, da nima prav. Tako zelo je stvar jasna. Razlog je preprost in vsem znan: samo v Sloveniji, ponavljamo, samo v Sloveniji se je partija odločila, da bo izvedla revolucijo. Moramo se popraviti: ne samo v Sloveniji, ampak tudi v Grčiji, a v Grčiji ji zavezniki tega niso dovolili, v

Sloveniji pa ji niso samo dovolili, ampak so jo podprli in revolucijo omogočili. Arbitrarno ali geopolitično.

Mag. Janez Kocjančič ni prav dobro premislil stvari, ki jih je napisal, zato čutimo, da bi morali biti z njim prijazni. A trditev, da je tisto, kar je med vojno Slovence ločevalo, bila »odločitev za kolaboracijo in odločitev za NOB«, je kljub vsemu malce preveč preprosta. Zato mu tu ne moremo popuščati, čeprav ga žene sočutje (partizane »krivijo leta«, pa se morajo vseeno »po častnem boju« braniti »vojnih zločinov«) in čeprav je zapisan plemenitemu apriorizmu (misli namreč, še več, »globoko je prepričan«, da bi »moralo biti vrednotenje NOB sestavni del slovenske zavesti ter etične osnove za graditev naše narodne identitete in drža v prihodnosti«). V svojem razumevanju gre celo tako daleč, da je pripravljen napraviti partizane za neprištevne. Pravi, da so mu številni od njih zatrjevali, »da jih ogromna večina ni vedela za povojne poboje«. Kaj bi to lahko pomenilo? Ali to, da so komunistično oblast prenašali samo zato, ker niso vedeli za ta zločin? Če je tako, zakaj pa se niso uprli, ko so zanj izvedeli? Ali pa zanj še sedaj ne vedo, čeprav so zanj izvedeli? V pomenu, da ga prav ne razumejo, da ga ne vidijo v vsej njegovi velikosti? To je čisto mogoče, saj so se štiri leta vadili v soobstajanju z njim. Nazadnje so se zločina tako navadili, da ga sploh več ne vidijo. Če bi ga zares zagledali, ne bi mogli biti mirni!

Čeprav smo prej rekli, da nas njegova

preprostost razorožuje, bi mu vseeno svetovali, da si v prihodnje prizanese z zapletenimi miselnimi postopki. Na primer: 1. da je partija ukinila politični pluralizem, »je bilo gotovo napačno«; 2. da je bila partija zato sebična, pa ne drži, saj je večina komunistov padla (v boju proti političnemu pluralizmu in za enopartijski sistem); 3. očitati tistim, ki so žrtvovali življenje za domovino (za odpravo političnega pluralizma in za uvedbo enopartijskega sistema), pa je »moralno zgrešeno«.

V besedilu dr. Vide Deželak Barič se nam zdi potrebno izpostaviti dva momenta. Prvi zadeva 16. september 1941. Tedaj je partija »monopolizirala pravico vodenja protiokupatorskega boja«. Toda, »takšni sklepi bi ostali brezpredmetni, če bi se v tistem času pojavila zunaj OF ustrezno močna vojaško-politična pobuda«. V tem stavku in v tej trditvi je vse odvisno od tega, kaj pomeni besedna zveza »ustrezno močna«. Po naši pameti – in to je za interpretacijo celotne dobe ključnega pomena – ta zveza ne more pomeniti drugega kot biti v stanju uporabiti ista sredstva, ki jih je uporabljala partija v razrednem boju. »Ustrezno močna pobuda« bi bila lahko samo pobuda nove partije, z isto stopnjo intransigentnosti, duhovne in akcijske. To pa bi bilo nesmiselno. Vsaka sila zunaj partije, ki bi nastopala na način partije, bi bila v protislovju s seboj.

Druga trditev, ki po vsem, kar se je zgodilo in kar vemo, ni dopustna, pa je ta, da OF »ne glede ne vodilno

vlogo komunistov« in ne glede »na postopno manipulacijo njihove vloge in instrumentalizacijo te organizacije za revolucionarne cilje« ni mogoče »enačiti s komunizmom«. Zakaj ne? Zato, ker je v njej »potekalo tudi osvobodilno gibanje«. Govoriti v tem kontekstu o »osvobodilnem gibanju« je politična blasfemija in nedopustno ravnanje z jezikom. Tudi tedaj ne, če enobe razumemo v pomenu rezistence.

Pod zaglavjem Korenine slovenske državnosti se je dr. Ivan Kristan poglobljajal v moralni, pravni in politični odnos med enobejem in revolucijo. V malokaterem besedilu tega zbornika smo naleteli na toliko nepremišljenosti kot v njegovem. Nekajkrat smo že pomislili, da bi Janez Stanovnik naredil prav, če bi ga pred začetnim zaletom nekoliko umiril, saj ni mogoče, da ga ne bi poznal. Tako pa je Kristan v apologetskem galopu podiral vse pred seboj. S stavkom, da se je »en del Slovencev odločil za sodelovanje z okupatorjem«, nam je vsem naredil veliko krivico, saj smo bili Slovenci, v evropskem merilu, najmanj kolaborantski narod. Morda tega ne ve dr. Ljubo Bavcon, ne verjamemo pa, da tega ne bi vedel dr. Božo Repe. Potem, da smo bili »kot narod obsojeni na iztrebljenje«. Seveda smo bili, a ne ravno naslednji dan, poleg tega pa je to slabo opravičilo za boljševike, da so nas nemudoma začeli iztrebljati še sami. Potem, da »Chuchilla ni motilo«, da so komunisti dvignili vstajo. Naj gospod Kristan pusti Chuchilla, saj je spomladi 1945 med drugim zapisal, da bi bil moral

voditi boj s Titom, iz istih razlogov, kot ga je vodil s Hitlerjem. Potem, da so zavezniki hoteli, da se »povojna Evropa uredi na temeljih protifašizma«. Očitno zavezniki s »povojno Evropo« niso mislili Slovenije, saj so tu pomagali zmagati boljševizmu, ki je sam totalitaren in v najožjem sorodstvu s fašizmom. Potem, da revolucija doseže, da se »preživete norme in institucije umaknejo in nastajajo nove, naprednejše«. Za kakšne revolucije mogoče to velja, a ne za tiste, ki so jo izvedli v Sloveniji. Ko je zgodovina pol stoletja pozneje pobrala njihove papirje iz obtoka, je morala družba, počasi in z velikimi naporji, začeti obnavljati vse odpravljene »norme in institucije«, začeni s trgov. (Mimogrede, zdi se nam nekoliko neokusno, z Ušeničnikom in Pitamicem legitimirati boljševiško vstajo.)

A nadaljujmo. Kristan ponovi še stavek, ki je postal kanonični del enobejevskega recitala: »Družbene in politične spremembe v državi so se uveljavljale vzporedno z oboroženim bojem proti okupatorju in so bile temu podrejene.« Kot smo rekli, ima ta stavek značaj zgolj trditve. Zunaj ritualne dikcije, v odprtem tekstu, bi se moral glasiti: Revolucija – ne »družbene in politične spremembe« – se je uveljavljala preko boja z okupatorjem, ki je bil revoluciji podrejen. Tudi ta stavek je, tako kot stoji, samo trditev, a za razliko od citiranega resničen. Q. E. F. D. (Quod esset facile demonstrandum – Kar ne bi bilo težko dokazati.) Pa saj

vsi vemo, mar ne?

Za dr. Kristana res mislimo, da bi se moral nekoliko umiriti med čakanjem na prehod čez reko – tam na bregu sedimo, čakajoč na svoj čoln, tudi mi – in premisliti to in ono. Na primer to, da je bila boljševiška revolucija tudi v Sloveniji abortus. Zato bi stavek »Slovenci smo lahko ponosni na svojo revolucijo med NOB, tako kot so Američani ponosni na svojo revolucijo pred 230 leti« vzbujal samo sočutje, ko ne bi pomenil prezira do tolikega trpljenja. Dosežki ameriške revolucije še danes po četrtr tisočletja, stojijo, dosežkov slovenske boljševiške revolucije pa ni nikjer več, samo bolijo nas še zmerom zelo in bojimo se, da so nas kot narod za zmerom nekoliko poškodovali.

Od ostalih prispevkov smo se z nekoliko večjim pričakovanjem ustavili še pri besedilih, ki sta ju za blok *Partizanski humanizem / Kultura in etika* pripravila dr. Boris Paternu in dr. Matjaž Kmecl. »Z večjim pričakovanjem«, a nas je potem branje prepričalo, da tudi izdelka teh dveh avtorjev ne izstopata iz utrujajoče monotonije

ideološko zasnovanega zbornika. Tudi ta dva avtorja nista premogla tistega spoštovanja do časa, ki je bil nabit s skrajnostmi, človeškimi, moralnimi, političnimi, da bi stopila v razdaljo, iz katere bi dosegla zadovoljivejše razumetje. Tudi če sta se odločila, da ne bosta prestopala meja apologetike, bi lahko čutila toliko usmiljenja do ljudi, ki so ta čas postavljali – do njunih ljudi, nazadnje – da bi o njih povedala kaj vrednega in izvirnega in jih skušala tako človeško odrešiti. Ko smo prišli tako do konca njunega branja, nas je minila volja, da bi se ob zborniku še naprej zadrževali.

POVOJNI TEROR Z OBEH STRANI

A ko smo knjigo hoteli že odložiti, so se nam oči ustavile – kakor po srečnem naključju – pri stavku, ki nas potem ni izpustil iz rok. Dr. Cvetka Hedžet Toth je namreč svoj spis končala s kratko mislijo o naši dobi in njeno odliko videla tudi v tem, da obsoja »povojni teror z obeh strani«. »Povojni teror z obeh strani« je res fina reč – predvsem zato, ker ga lahko ponudimo bralcem kot ključ za branje Zbornika.

*Del uvodnika v Zavezi 66, september 07

**Avtorji: Janez Stanovnik, Janko Pleterski, Ljubo Bavcon, Božo Repe, Oto Luthar, Janez Kocjančič, Niko Toš, Vlado Mihelj, Slavko Grčar, Jože Pirjevec, Veljko Rus, Vida Deželak-Barič, Marjan Žnidarič, Anton Vratuša, Branko Marušič, Nevenka Troha, Damjan Guštin, Janez Kos, Bogdan Osolnik, Janez Kristan, Ciril Ribičič, Marko Vrhunec, Anton Bebler, Stane Markič, Ignac Gregorač, Tone Poljšak, Matija Žgajnar, Pavla Jerina-Lah, Janko Kostnapfel, Zora Konjajev, Boris Paternu, Matjaž Kmecl, Lado Pohar, Cvetka Hedžert-Toth, Srečko Reher, Ivan Dolničar, Tadeja Tomišek-Rihtar, Silvo Grgič, Hardvik Pirnovar, Niko Lukež.

Oskrunitve verniku najsvetejšega

(Lepo napisana velika laž)

Kljub desakralizaciji in sekularizaciji, ki danes prevladujeta, je dejansko nemalo zanimanja za duhovnost, za sakralnost, skratka za verstvo.

Tudi za tem sloni uspeh Tolkienovega dela Gospodar prstanov, kjer v boju med dobrim in zlom zmaga čisti junak, ki se odpove absolutni oblasti. Podobne silnice so značilne za vse dogajanje v Harrju Potterju. Toda avtorja obeh svetovnih uspešnic ne vključujeta krščanstva v svoje fantastične pripovedi.

Zadnje čase pa se je pojavil napad na krščanstvo ali točneje rečeno, na katolištvo preko romana in pozneje filma, ki ob polresnicah in predvsem z domišljijo in s posebno hudobijo vpletajo Jezusa, Cerkev, cerkvene ustanove, svetopisemske osebe in sploh cerkvene osebe, vse v duhu omalovaževanja, lažnivega poročanja in natolčevanja. Sociolog Alberoni pravi, da je vsa zadeva modna zadeva.

Na to pot je stopil režiser Martin Scorsese s svojim filmom Zadnja Kristusova skušnjava, v katerem satan v obliki kerubina hoče prepričati Kristusa na križu, da sta bila njegovo trpljenje in žrtvovanje zadostna; v njegovi zgodbi se Kristus reši preteklosti, poroči se z Magdaleno. Ko ostarel pričakuje smrt, vdereta v njegovo sobo Peter in Janez,

pokažeta na satana, ki izgine v ognju, in Kristus je zopet na križu, kjer izpolnjuje svoje odrešilno poslanstvo. Kljub veliki domišljiji režiser, čeravno v paradoksalni obliki, sporoča še vedno, da sta smrt in vstajenje bistvo krščanstva.

Prav nasprotno je sporočilo Da Vinčijeve šifre. V knjigi in še bolj v filmu je Kristus le navaden človek, ki se poroči z Magdaleno in nato postavi temelje dinastiji francoskih kraljev. V zgodbi so vpleteni templarji pa morilci ustanove Opus Dei in še vse mogoče in nemogoče, brez vsakršne zgodovinske resnice, srčne kulture in dobrega okusa, le izključno izmišljotine in v preveliki meri podtikanja in blatenja, kar pa bo za nepoučene, nerazgledane zvenelo vse kot resnica, saj je prikazano zelo prepričljivo.

Svoje dodaja še Evangelij po Judi, katerega odkritje so nekateri krogi izkoristili kot odličen vir dogodkov, poleg Tomaževega evangelija.

Nekaj podobnega se dogaja tudi v Satanskih spevih Salmana Rushdieja, ki je bil celo obsojen na smrt zaradi norčevanja iz Mohameda in njegovega oznanjenja.

Angleški zgodovinar, ki je v svojih besedilih zanikal judovsko preganjanje ali Shoah za časa nacizma, je sedaj v

avstrijskem zaporu. Prvi obsojen na smrt, drugi v zaporu.

Dan Brown pa šteje denar...

Pred leti smo brali, da se je Kristus poročil in preselil z družino v Indijo, sedaj beremo, da se je preselil v Evropo. Kaj bomo brali čez nekaj let? Sprašujemo se, zakaj se avtorji lotevajo sedaj samo Kristusa.

Sicer je tudi Brownova zadeva običajna "kost", ki jo trenutno glodajo mediji. Potem bo padla v pozabo, ko bo prišla na vrsto nova "kost".

Naj se zaradi vsega tega razburjamo? Niti prepovedi nimajo nobenega smisla, saj je verovanje prepuščeno razsodnosti in zrelosti posameznikov. Umestno pa je vprašanje, kako bi pa trezen človek reagiral, ko bi kjerkoli blatili in poniževali njegovo mater.

Filmski kritiki in mediji so že izrekli svojo obsodbo o filmu: povprečen, dolgočasen, nezanimiv, celo posmejali so se ob nekaterih prizorih.

Ves ogromni finančni aparat, vsa razkričana propaganda, naj nas opozori, da se zaupamo le zgodovinskim opisom dogodkov in ne dobičkonosnim fantazijam raznih avtorjev.

Naštirihevangelijih, nakaterih temelji naša vera in pripadnost zgodovinskemu Kristusu, slonita pričevanje Cerkve že od časa apostolov. Evangelisti so nam dali v tedanjem slogu golo in skromno,

a jasno predstavo Kristusove osebe in njegovega nauka, pričevanje njegovih dejanj in besed. Cerkveni očetje, ki so sledili apostolom, so se naslanjali na te izvirne dokumente in že tedaj odklanjali razne gnostične evangelije, apokrifne, v katerih se domišljija prepleta z resnico. Spisi gnostikov so po svoje prikupni in si prizadevajo pridobiti somišljenike in jih res z lahkoto zavajajo.

Kdor nič ne ve o sv. pismu, brez vsake kritičnosti, sega po takih spisih, saj štirje evangeliji od nas marsikaj zahtevajo, apokrifni pa samo ležerno pripovedujejo.

Formula uspešnic je enostavna: spretnost v pisanju, s pikantnimi dodatki.

Verniki in sploh Cerkev ne bodo do takih avtorjev ali režiserjev nikoli uveljavljali muslimanskih metod, ker se držijo Jezusovih besed v štirih evangelijih.

Nastala zmedenost pa je gotovo škodljiva, čeprav je jasno, da romani in filmi niso verska zadeva, ker ciljajo le na denarni uspeh.

Odgovor na vse to? Molimo in molimo za tistega, ki nas hvali in za tistega, ki nas obrekuje.

Za vernika, ki veruje in zaupa v Božjo previdnost, ni trenutnega, domnevnega zla, ki bi se kasneje ne odkrilo kot resnično dobro.

Izvelek iz pravil društva

7. člen: Naloge društva so:

1. vzpodbujati člane k osebni in skupinski študiju perečih družbenih vprašanj v krščanskem duhu,
2. prirejati predavanja, seminarje in pogovore za člane društva, za ostale pa v skladu z veljavnimi predpisi in v okviru dejavnosti društva,
3. organizirati posvetovanja o posameznih vprašanjih s področja dejavnosti društva,
4. organizirati posebne tečaje za stalno izobraževanje,
5. izdajati društvene publikacije v skladu z veljavnimi predpisi in posredno ali neposredno sodelovati pri drugih javnih občilih,
6. objavljati svoja stališča k aktualnim vprašanjem,
7. povezovati svoje člane s prirejanjem družabnih srečanj, izletov in drugih oblik medsebojnega spoznavanja,
8. sodelovati s podobnimi organizacijami doma in po svetu.

Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI) je član mednarodne organizacije **Pax Romana**, ki ima svetovalni status pri Združenih narodih v New Yorku, Genevi in na Dunaju pa tudi pri UNESCO v Parizu.

Pax Romana, in z njo SKI, si prizadeva izražati moderno kulturo v luči krščanske vere z naslednjimi cilji:

- s filozofskimi, znanstvenimi in tehnološkimi prispevki sodelovati v dialogu, da bi ugotovili, kako bi bolje izrazili krščansko vero v okviru današnje kulture in kako bi obogatili kulturo z bogastvom verovanja,
- kritično analizirati glavne ideje in mite, da bi napredovali k svobodnejši, odprtejši in tolerantnejši družbi,
- prispevati k razvoju pravičnosti, svoboščin, človekovih pravic in pravic narodov s ciljem ustvariti mir,
- pospeševati teološko ustvarjalnost ob upoštevanju posebne pristojnosti poklicnih teologov,
- pomagati kritičnim skupinam kristjanov pri usklajevanju njihove zvestobe evangeliju in intelektualne ter moralne odgovornosti,
- pospešiti sodelovanje in dialog tako med skupnostmi različnih verskih tradicij kot tudi med verujočimi in neverujočimi,
- vzpodbuditi kulturne stike, ki temeljijo na spoštovanju različnosti, odpravi nadvlade in diskriminacije ter na priznavanju pluralizma krščanskih občeštev.

VSEBINA

UVODNIK

Theodore Dalrymple

KAJ JE MODERNIM ATEISTOM PRIKRITO

Janež Juhant

ŽIVLJENJE JE V SODELOVANJU Z DRUGIM(I)

Justin Stanovnik

KATOLIŠKI SHOD - DA ALI NE

Aleš Ušeničnik

SODOBNI RAZVOJ IN KRŠČANSTVO

ZAMAGA LAŽI NAD RESNICO

Justin Stanovnik

GOVORIMO TOREJ SMO

OSKRUNITVE VERNIKU NAJSVETEJŠEGA